

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 17 januari 2024
Ons kenmerk 3/5.3/2024000032
Behandeld door domein Landelijk Gebied
Onderwerp: Bespreking concept maatregelpakketten 2024/2025 in het kader van
het Nationaal programma landelijk gebied (NPLG)
Status: Ter informatie

Geachte voorzitter/leden,

Zoals aangekondigd in het Statenstuk 2023-139 sturen wij u bij deze de concept maatregelpakketten Drents Programma Landelijk Gebied (DPLG) toe om met u te bespreken. Na de meningsvormende bespreking met u op 24 januari zullen wij op basis van wat u en andere partijen (zoals de bestuurlijke partners) ons meegeven de stukken aanpassen en zij indienen bij het Rijk. De huidige indiendatum is door het Rijk gesteld op uiterlijk 1 maart 2024.

Op 24 oktober 2023 heeft het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) ons een brief gestuurd met een eerste reactie op de aangeleverde provinciale programma's landelijk gebied (PPLG) en de maatregelpakketten. In de brief deelt het ministerie een tussentijds beeld met bevindingen. Ook geeft de minister een voorlopige nieuwe planning voor het PPLG en de maatregelpakketten 2024/2025. Door het ministerie is voor de maatregelpakketten aangegeven dat wij de pakketten voor 1 maart 2024 in kunnen dienen. Onze reactie op deze brief hebben wij u ook toegestuurd.

Inhoud maatregelpakketten

De maatregelpakketten gaan over de activiteiten die wij in 2024 en 2025 kunnen ondernemen om te werken aan de doelen van het NPLG. Wij werken verder op basis van de maatregelpakketten die 18 juli 2023 zijn opgestuurd richting het Ministerie van LNV. Deze zijn destijds ook aan uw Staten toegestuurd.

In de concept maatregelpakketten zoals deze nu voorliggen hebben wij reacties uit tussentijds beeld van het Rijk verwerkt. Deze versie die wij met u delen is een tussenversie waar wij meningsvormend het gesprek met u over willen voeren.

Ondertussen zijn wij bezig om onder meer de feedback uit vier sectortafels: water, landbouw, natuur en gemeenten ter verwerken waar wij eind december mee hebben gesproken. Een rapport vanuit het Rijk dat specifiek ingaat op het doelbereik van de maatregelpakketten moet nog ook worden verwerkt de komende weken en wij wachten nog op de SPUK¹ voorwaarden (januari 95% versie).

In de maatregelpakketten zijn “no-regret” versnellingsmaatregelen opgenomen die, na goedkeuring door LNV, gefinancierd kunnen worden door het Rijk. Uitvoering van de maatregelen uit deze pakketten voorkomt verdere vertraging van het realiseren van de doelen uit het DPLG. Er zijn nu drie pakketten opgesteld die naar onze mening een samenhangend geheel vormen en bijdragen aan de opgaven vanuit het DPLG (ater, natuur, klimaat en stikstof) en aan het bieden van perspectief voor de landbouwsector:

1) Het maatregelpakket Landbouw richt zich op de volgende onderwerpen:

- doorontwikkeling van de kritieke prestatie indicator (kpi)-systematiek
- beloning voor geborgde kpi's
- stimuleren van investeringen en innovaties
- kennisregeling bedrijfsadvies, coaching en demonstraties
- omschakelregeling
- experimenteergebied AgroAgenda Noord-Nederland

Het is net als het maatregelpakket grond en bedrijven een generiek (provinciebreed) pakket, waar elke agrarisch ondernemer gebruik van kan maken.

2) Het maatregelpakket Natuur & Water

De maatregelen in het pakket natuur en water sluiten veelal aan bij lopende projecten en initiatieven. Dat kan ook niet anders, want de doorlooptijd om projecten (2024/2025) realiseren is te kort om geheel nieuwe gebiedsprocessen op te starten. De no-regret en korte termijn maatregelen in dit pakket dienen meerdere doelen maar focussen met name op (hydrologisch) systeemherstel door voorbereidende onderzoeken of inrichtingsmaatregelen.

3) Het maatregelpakket Grond en bedrijven

Dit pakket gaat over de financiering van het overbruggen van waardeverschillen die ontstaan door het realiseren van NPLG-opgaven en doelen, oftewel: afwaardering als instrument. Dit pakket is ondersteunend aan de andere twee pakketten. Wanneer bijvoorbeeld in een ruilproces reguliere landbouwgrond een beperking in het gebruik krijgt, doordat de omgevingscondities veranderen om de bestaande doelen te bereiken (zoals bijvoorbeeld hogere waterstanden, beperking intensiviteit bemesting, extensivering, etc.), daalt de waarde van deze grond en zal dit verschil in waarde gefinancierd moeten worden. Datzelfde geldt voor bedrijven die door functiewijziging en/of veranderende omgevingscondities minder waard worden. Alles vanzelfsprekend op basis van vrijwilligheid.

¹ Gemeenten en provincies kunnen extra geld krijgen om bepaald beleid van de Rijksoverheid uit te voeren. Dit zijn specifieke uitkeringen (SPUK).

De definitieve financiële doorrekening van de pakketten volgt later, omdat er nog volop gewerkt wordt aan het uitwerken van de verschillende maatregelen. Om toch een tussenstand te geven van de eerste financiële betekenis van de pakketten levert een tussentijdse inschatting van de verschillende pakketten samen het volgende beeld op:

- Maatregelpakket Landbouw	130 miljoen
- Maatregelpakket Grond en bedrijven	135 miljoen
- Maatregelpakket Water en natuur	50 miljoen
- Uitvoeringskosten	<u>25 miljoen</u>
Totaal	350 miljoen

Het Rijk heeft aangegeven dat er naar verwachting maximaal € 1,36 miljard voor alle provincies beschikbaar gesteld kan worden via de vaststelling van de begroting van het Ministerie van LNV in het voorjaar van 2024. Gezien het totaal beschikbare budget houden we er rekening dat ons nog aan te vragen budget niet volledig gehonoreerd zal worden.

Wij werken in de pakketten de maatregelen niet heel gedetailleerd (bijvoorbeeld op perceelsniveau) uit. Dat is enerzijds omdat deze vaak nog niet exact bekend zijn, maar anderzijds omdat we de gebiedsprocessen hiermee in de weg zitten. Met name omdat wij in de processen ruimte willen geven aan inbreng en initiatieven van de grondeigenaren, ondernemers en terreinbeheerders. Wij hebben met het Rijk ook afgesproken het op deze hoofdlijnen in te dienen.

De pakketten zijn erop gericht om een integrale bijdrage aan de realisatie van meerdere doelen van het NPLG te leveren of daarvoor voorwerk te doen. De pakketten die wij u hierbij aanbieden zijn een 90% versie. Vanuit de sectortafel water worden nog projectvoorstellen door de waterbedrijven en waterschappen opgestuurd, deze kunnen later worden ingevoegd. Vanuit de noordelijke samenwerking in het project laaghangend fruit zal later in het proces nog een aanvullende gezamenlijk voorstel worden toegevoegd in lijn met de eerdere aanvraag/subsidieregeling. En daarnaast gaan we na het gesprek met u ook nog met onder meer onze bestuurlijke partners in gesprek.

Wijze van bespreking

Wij zouden het meningsvormende gesprek met uw Staten over deze concept maatregelpakketten graag willen voeren aan de hand van de volgende drie vragen:

- 1) herkent u voldoende de tien uitgangspunten uit het Statenstuk 2023-139?
Denk hierbij aan werken op basis van wettelijke opgaven, aankopen op basis van vrijwilligheid, perspectief bieden aan de landbouwsector?
- 2) herkent u met enerzijds een pakket gericht op (versneld) investeren in de bestaande water en natuuropgaven en anderzijds het helpen van de landbouwsector in het verduurzamen een goede balans tussen de verschillende sectoren?
- 3) wat wilt u het college nog meegeven in de verdere uitwerking?

Participatie

De eerste concept maatregelpakketten zijn besproken via vier (sector) tafels: landbouw, natuur, water en de gemeenten. De landbouw- en watertafel komen al regelmatig bij elkaar onder deze naam. Voor natuur en de gemeenten hebben we dit zo georganiseerd voor dit proces en willen we ook zo gaan organiseren voor het vervolgproces van het DPLG.

Naast het betrekken van deze (sector)tafels zullen wij ook de ambtelijke werkgroep (AW) DPLG in januari en het bestuurlijk overleg (BO) DPLG in februari betrekken bij de totstandkoming van de maatregelpakketten.

Deelnemers aan de AW en het BO DPLG zijn LTO Noord, Drents Agrarisch Jongeren Kontakt, Agrarische Natuur Drenthe, vertegenwoordiger vanuit de biologische sector, Drents Particulier Grondbezit, de waterschappen, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Het Drentse Landschap, Natuur- en Milieufederatie Drenthe, de gemeenten, drinkwaterbedrijven, Recreatieschap Drenthe, Prolander en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Vervolg maatregelpakketten

Op het moment dat wij deze maatregelpakketten indienen vragen wij subsidie aan voor een aantal maatregelpakketten. Wanneer (een deel van) het aangevraagde budget beschikbaar wordt gesteld zullen wij overgaan tot uitvoering. Hierbij hanteren wij de kaders en uitgangspunten zoals genoemd in het Statenuitvoeringswet 2023-139. Daarbij zetten wij in op projecten waarbij wij verwachten dat er op die plekken niet aanvullend op korte termijn nog aanvullende opgaven komen. Het is hiermee no-regret. Het verkrijgen van deze subsidie geeft de provincie de mogelijkheid om op de betrokken onderwerpen maatregelen te kunnen gaan nemen met behulp van deze middelen. Vooralsnog lijkt het er op dat het er niet voldoende budget zal zijn vanuit het Rijk om alle maatregelen in de pakketten te ondersteunen.

Status vervolgproces

Het vervolgproces is niet in beton gegoten. Wij zijn nog in afwachting van de voorwaarden van de SPUK-regeling voor de maatregelpakketten. Voor alle provincies is samen maximaal € 1,36 miljard gereserveerd in de begroting van LNV waarover nog in februari 2024 besloten moet worden in de Tweede Kamer. Dit betekent dus ook dat het budget voor de maatregelpakketten nog niet zeker is gesteld.

Voorlopige planning

Januari	Bespreken concept maatregelpakketten in de ambtelijke werkgroep DPLG Meningsvormend gesprek Statencommissie concept maatregelpakketten en bespreken statenuitvoeringswet vervolgproces DPLG
Februari	Agendering Statenuitvoeringswet vervolgproces DPLG in uw Staten Bespreken concept maatregelpakketten in bestuurlijk overleg DPLG Besluit GS versturen maatregelpakketten richting Ministerie LNV

In de tussentijd werken wij verder aan het verwerken van de feedback uit onder andere de sectortafels, tussentijds beeld Rijk, Specifieke Uitkering (SPUK) voorwaarden en andere rapporten vanuit het Ministerie van LNV.

Tot slot willen wij nogmaals benadrukken dat wij grote zorgen hebben als het gaat om de doorlooptijd en het proces. De spelregels voor de regeling zijn pas in januari bekend. In zeer korte tijd moeten wij deze pakketten aanpassen en verbeteren. Daar komt nog bij dat wij verwachten dat de indiendatum mogelijk nog weer wordt uitgesteld. Wij geven signalen over deze wijze van moeten werken in onzekerheid en onduidelijkheid steeds weer af aan het Rijk.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter

, secretaris

Bijlagen Concept maatregelpakketten DPLG

Maatregelpakket DPLG Transitie Landbouw Drenthe (aanpassing dec. 2023)

0. Algemene onderdelen

Naam	
Hoofdaanvrager	<p>Provincie Drenthe Desmond de Vries d.devries@drenthe.nl 0592 365330</p>
Deelnemende partijen	<p><i>Deelnemende partijen, hierbij svp aangeven welke partij(en) budget 'door beschikt' krijgen van de hoofdaanvrager. Oftewel, welk deel van het gevraagde budget de hoofdaanvrager wil toedelen aan andere partijen in het gebied, die de uitvoering realiseren.</i></p> <p>Voor het DPLG ligt de verantwoordelijkheid bij de provincie. De provincie stemt af en werkt samen met gebiedspartners. Dit maatregelpakket Transitie Landbouw is samengesteld door de Provincie Drenthe met inhoudelijke input van verschillende partijen.</p> <p>In het programma Duurzaam Boeren Drenthe werken de volgende partijen samen: DAJK, LTO Noord, AND, NMFD, SBB, NM, Het Drents Landschap, Landschapsbeheer Drenthe. Ook ziet Provincie Drenthe mogelijkheden om nieuwe partijen te betrekken zoals: andere belangenbehartigersorganisaties, waterschappen, waterbedrijven, gemeenten, ketenpartijen, DZK, BO akkerbouw, onderzoeksinstituten en adviesbureaus.</p>
Gebied /locaties	<p><i>Afbakening van het gebied / locatie waarop het maatregelpakket betrekking heeft. Voeg desgewenst een overzichtskaart bij, zo mogelijk in open GIS-formaat.</i></p> <p>Dit maatregelpakket is gericht op alle boeren in Drenthe. Het werkgebied betreft de gehele provincie.</p>
Samenvatting	<p><i>Vat de essentie van het maatregelpakket samen in één alinea. Beschrijf de maatregelen waaruit het pakket bestaat en de bijdrage van het maatregelpakket aan de betreffende doelen (van NPLG, PPLG en/of meekoppelende doelen).</i></p> <p>Dit maatregelpakket bestaat uit 6 sporen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Doorontwikkeling van de kpi-systematiek. 2. Beloning voor geborgde kpi's. 3. Stimuleren van investeringen en innovaties. 4. Kennisregeling bedrijfsadvies, coaching en demonstraties. 5. Omschakelregeling. 6. Experimenteergebied AgroAgenda Noord-Nederland. <p>Dit maatregelpakket 2024-2026 draagt bij aan alle NPLG-doelen – natuur, stikstof, water en klimaat – door emissies naar de lucht, water en bodem te reduceren. In brede zin draagt het maatregelpakket bij aan een duurzame kringlooplandbouw en een goede sociaal-economische positie van de boer.</p> <p>Waar mogelijk worden meekoppelkansen benut voor energie, recreatie, klimaatadaptatie, vitaliteit platteland en cultuurhistorie.</p>
Kosten en dekking	<p><i>Geef de totale kosten van het maatregelpakket weer, met daarbij een voorstel voor dekking (uit het Transitiefonds en andere bronnen van Rijk en regio).</i></p> <p>Kostenraming maatregelpakket DPLG Transitie Landbouw Drenthe, 2024-2026</p>

	<i>Bedrag (incl. BTW)</i>
<i>Spoor 1</i> <i>Doorontwikkeling van de kpi-systematiek.</i>	<i>5.000.000</i>
<i>Spoor 2</i> <i>Beloning voor geborgde kpi's.</i>	<i>40.000.000</i>
<i>Spoor 3</i> <i>Stimuleren van investeringen, innovaties en bedrijfsadvies.</i>	<i>63.000.000</i>
<i>Spoor 4</i> <i>Kennisregeling Bedrijfsadvies, coaching en demonstraties.</i>	<i>5.000.000</i>
<i>Spoor 5</i> <i>Omschakelregeling</i>	<i>5.000.000</i>
<i>Spoor 6</i> <i>Experimenteergebied AgroAgenda Noord-Nederland</i>	<i>9.000.000</i>
Subtotaal landbouw	127.000.000
<i>Uitvoeringskosten (10% van totaal)</i>	<i>12.700.000</i>
Totale kosten	139.700.000
Voor de dekking van de kosten doen wij een beroep op het Transitiefonds.	
Bijlagen	<p><i>Geef aan welke bijlagen zijn bijgevoegd. Bijvoorbeeld overzichtskaarten, een kostenonderbouwing of een Plan van aanpak.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bijlage 1. Beschrijving van de Drentse en Landelijke KPI-systematiek. • Bijlage 2. Beschrijving van de doorontwikkeling van de KPI-systematiek. • Bijlage 3. Overzicht van de kpi's en de doelrealisatie. • Bijlage 4. Kopie tabel 7.3 uit werkdocument DPLG. • Bijlage 5. Investeringsregeling Reductie Stikstofemissie Noord Nederland ('Laaghangend Fruit') • Bijlage 6. Uitgebreide versie van de kostenraming

1. Analyse en opgaven

Analyse provinciale/ gebiedsopgaven NPLG	<p><i>Beschrijf samenvattend de NPLG-opgaven in het gebied/de provincie.</i></p> <p>De NPLG-opgaven voor Drenthe zijn:</p> <ul style="list-style-type: none">• Het verminderen van de ammoniakemissies met 2.450 ton tot 2030. In het DPLG is voor deze opgave gewerkt vanuit een tijdspanne tot 2035.• Realiseren van een gunstige staat van instandhouding (GSvl) in 2030 op 30% van het verschil tussen het areaal dat nu niet in een GSvl verkeert en 100% GSvl.• Het halen van de doelen van de KRW.• Het verlagen van de broeikasgasemissies in de landbouwsector met 0,3 Mton CO₂-equivalenten in 2030. <p>Zie het Werkdocument DPLG voor een uitgebreide omschrijving van de opgaven voor Drenthe.</p> <p>Relatie met de andere ingediende maatregelpakketten In het Toetsadvies werd gevraagd om aan te geven hoe alle door de Provincie Drenthe ingediende maatregelpakketten zich tot elkaar verhouden. Over het algemeen zijn alle pakketten erop gericht om een integrale bijdrage aan de realisatie van meerdere doelen van het NPLG te leveren of daarvoor voorwerk te doen.</p> <p><i>Relatie met de andere ingediende maatregelpakketten</i> In het Toetsadvies is gevraagd om aan te geven hoe alle door de Provincie Drenthe ingediende maatregelpakketten zich tot elkaar verhouden. Over het algemeen zijn alle pakketten erop gericht om een bijdrage aan de realisatie van één of meerdere doelen van het NPLG te leveren. De ingediende maatregelpakketten leiden, als geheel, tot een zo groot mogelijk doelbereik van de NPLG opgaven. Hierbij is per maatregelpakket ingezet op het maximaal haalbare binnen de Drentse randvoorwaarden. Als enkele pakketten niet of niet geheel worden uitgevoerd, heeft dat effect op het doelbereik.</p> <p>Voor het spoor 'omschakelregeling' is er een directe afhankelijkheid in de uitvoering met het maatregelpakket 'Grond en bedrijven'. Voor de uitvoering van de maatregelpakketten is verder geen sprake van onderlinge afhankelijkheid. Om als landbouwsector voldoende wendbaar te zijn is een mix van instrumenten en van de beschikbaarheid van meerdere maatregelpakketten een belangrijke succesfactor.</p>
Eventueel ontbrekende informatie	<p><i>Beschrijf of en zo ja welke informatie over de analyse/opgaven nog ontbreekt om tot uitvoering van het maatregelpakket over te kunnen gaan. Geef in het geval van ontbrekende informatie bij onderdeel 5 aan welke stappen gezet worden om alsnog over deze ontbrekende informatie te kunnen beschikken.</i></p> <p>Niet van toepassing.</p>
Eventuele wijzigingen ten opzichte van gebiedsprogramma	<p><i>Beschrijf, als aan de orde, of de opgave, doelen en maatregelen in het gebied/de provincie gewijzigd zijn ten opzichte van het (concept) gebiedsprogramma.</i></p> <p>Niet van toepassing.</p>
Meekoppelkansen en -doelen	<p><i>Beschrijf de opgaven of doelen in het gebied die, naast de doelen van het NPLG, met het uit te voeren maatregelpakket ook gerealiseerd gaan worden en die daarmee onderdeel zijn van de uitvoering van het maatregelpakket.</i></p> <p>Het maatregelpakket draagt bij aan alle NPLG-doelen. De extra winst door uitvoering van dit maatregelenpakket hangt samen met de volgende punten:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Uit ervaring in Drenthe, met de kpi-aanpak, blijkt dat stimulerend beleid werkt.

	<p>Bijna de helft van de melkveehouders doet mee aan Duurzaam Boeren Drenthe. Deze aanpak past bij de praktijk en stimuleert vakmanschap.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. KPI's zijn effectieve prikkels voor boeren om bij te dragen aan duurzaamheidsdoelen. Door een beloning te koppelen aan streefwaarden, vindt er een versnelling plaats in het realiseren van doelen. 3. Inzet van een totale set aan basis KPI's leidt niet tot afwenteling op andere opgaven. 4. Boeren die aantoonbaar prestaties leveren op duurzaamheid kunnen daarvoor beloond worden door afnemers, maatschappelijke partijen en overheid. 5. KPI's nodigen uit tot een kosteneffectieve inzet van maatregelen. Dit is niet alleen gunstig voor boeren (keuzevrijheid), ook voor de overheid (meer rendement van geïnvesteerde euro's). 6. Dit spoor past bij de ambitie van ministerie van LNV over de kpi-kringlooplandbouw. 7. Met passende innovaties en investeringen komt er ruimte op vele fronten. 8. Door bedrijfsadvies in te kopen, kunnen boeren naar eigen behoefte, aan het werk met optimalisatie van het bedrijf. 9. Er ontstaat ruimte om boeren te coachen op zowel sociaal-emotioneel vlak als ook bedrijfsmanagement. 10. Door demonstraties te arrangeren, worden nieuwe ontwikkelingen aangejaagd en wekt dit mogelijk interesse bij collega-landbouwers. 11. Door samenwerking met Groningen en Friesland op de thema's investeringen en innovaties en gebruikt te maken van de Noord Nederland als experimenteerregio (via de AgroAgenda Noord Nederland) wordt in de uitvoering bespaart bij het opzetten van regelingen en komen investeringen en innovaties sneller bij grote groepen boeren. <p>Waar mogelijk worden meekoppelkansen benut voor onder andere energie, recreatie, klimaatadaptatie, vitaliteit platteland en cultuurhistorie. De meekoppelkansen worden breed gedeeld en kunnen concreet worden ingezet in de verschillende gebiedsprocessen.</p>
--	---

2. Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten

<p>Maatregelen, instrumenten en output</p>	<p><i>Beschrijf de maatregelen en instrumenten die onderdeel zijn van het maatregelpakket (1-3 zinnen per maatregel en instrument). Voeg desgewenst aanvullende notities toe en/of verwijs waar relevant naar het gebiedsprogramma.</i></p> <p><i>Beschrijf hierbij de concrete output die het maatregelpakket oplevert in het gebied. Het gaat dan om telbare informatie. Formuleer dit daarom zo specifiek en meetbaar mogelijk. Bijvoorbeeld aangelegde hectares, aantal bedrijfsverplaatsingen etc.</i></p> <p>Het maatregelpakket bestaat uit 6 sporen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Doorontwikkeling van de kpi-systematiek</i> Provincie Drenthe werkt in het project KPI-Kringlooplandbouw samen met LNV, andere provincies, onderzoeksinstituten en overige partijen aan een doorontwikkeling van de kpi-systematiek. In bijlage 1 staat een beschrijving van de Drentse en landelijke kpi-aanpak. In Drenthe wordt in 2024-2026 specifiek ingezet op: <ol style="list-style-type: none"> a. Draaien van 2 pilots in verschillende Drentse gebieden. In deze pilots wordt ervaring opgedaan met borging, validatie en monitoring van kpi's op bedrijfs- en gebiedsniveau. Dit is noodzakelijk om ook in juridische zin zekerheid te bieden dat de aanpak effectief is en dat reductie van emissies ook daadwerkelijk en aantoonbaar worden gerealiseerd.
--	--

- b. Continuering Duurzaam Boeren Drenthe in 2025 en 2026 met 600 melkveehouders en 100 akkerbouwers. Het project Duurzaam Boeren Drenthe loopt tot en met 2024, het is van belang dat dit doorloopt in gelijke al dan niet, aangepaste vorm. Op deze manier blijven de boeren waarmee wij nu al zijn gestart actief betrokken en wordt voorkomen dat er een gat valt met het vervolg, zoals in onder spoor 2 wordt besproken.

2. *Beloning voor geborgde kpi's*

Dit spoor omvat vergoedingen voor de waardering van boeren voor hun bijdrage aan de realisatie van NPLG-doelen. Voorwaarde is dat de kpi voldoet aan eisen van borging, validatie en monitoring zoals ontwikkeld in maatregelpakket 1. De beloningsregeling wordt ingezet tot en met 2035. In dit spoor gaat het om een hogere beloning voor kpi's in 2025-2026. tinueren van de aanpak binnen Duurzaam Boeren Drenthe in 2024.

3. *Stimuleren van investeringen en innovaties.*

Provincie Drenthe wil ondernemers stimuleren om investeringen en innovaties te realiseren op bedrijfs- of gebiedsniveau die bijdragen aan de NPLG-opgaven.

De drie noordelijke provincies werken sinds juni '23 met de 'Investeringsregeling Reductie Stikstofemissie', waarbij boeren voor laaghangend fruit-maatregelen subsidie aan kunnen vragen. Gezien het succes, wordt deze regeling, met aangepaste voorwaarden, gecontinueerd. In de periode 2024-2026 wordt er naast laaghangend fruit ook ingezet op 'hoger hangend fruit', te denken valt aan subsidies voor stikstofkrakers, afzuiginstallaties en continue mestschuiven.

Provincie Drenthe is nauw betrokken bij het Innovatie Netwerk Landbouw (INL), dit is het versnellingsprogramma van de samenwerkende provincies. Dit netwerk werkt aan versnellen van innovaties voor een toekomstbestendige duurzame Nederlandse landbouw.

4. *Kennisregeling voor bedrijfsadvies, coaching en demonstraties.*

Deze regeling is gericht op het inkopen van bedrijfsadvies om duurzaamheidsresultaten op het bedrijf te verbeteren; om coaching in te huren op technische als ook sociaal-emotionele vraagstukken; en voor pilots, studiegroepen en demonstraties; onder andere teelt van andere gewassen (bijvoorbeeld biobased gewassen) of sensoren ophangen in stallen. Ook kleine investeringen of bedrijfsmiddelen die bijdragen om de kringlopen te sluiten, kunnen gefinancierd worden met deze regeling.

5. *Omschakelregeling.*

De transitiepaden die zijn voorgesteld bestaan onder andere uit omschakeling naar een biologische, natuurinclusieve, innovatieve en/of verbrede bedrijfsvoering. Dit gaat gepaard met een omschakelperiode. In dit spoor worden gedurende 2 jaar omschakelverliezen gecompenseerd. Dit spoor werkt in de uitvoering nauw samen met het 'maatregelpakket grond en bedrijven' en met het spoor 'stimuleren van investeringen in innovaties'. Bij omschakeling wordt ook bedoeld he omschakelen naar een andere sector en/of teelt.

6. *Experimenteergebied AgroAgenda Noord-Nederland.*

Voor het versnellingsmaatregelpakket voor de AgroAgenda hebben de drie noordelijke provincies voor de jaren 2022 en 2023 middelen ontvangen. Voor de jaren 2024 en 2025 is aanvullend nog 9 miljoen euro Noordelijk nodig voor de activiteiten en organisatie van het experimenteergebied en voor een gelijkwaardige positie aan tafel van de boeren. *Wordt nog aangevuld.*

Output

	<ul style="list-style-type: none"> - Output van de doorontwikkeling van de kpi-systematiek Een systeem van borging, validatie en monitoring van kpi's dat kan worden ingezet voor doelsturing op de NPLG-doelen en dat breed kan worden uitgerold. Continuering van het project Duurzaam Boeren Drenthe, waarbij 600 melkveehouders en 100 akkerbouwers meedoen vanaf 2025. - Output van de beloning voor geborgde kpi's Wanneer een kpi voldoet aan de eisen van validatie, borging en monitoring dan wordt de beloning verhoogd. - Output van het stimuleren van investeringen en innovaties <i>p.m. (Uitwerking wordt in Noordelijk verband verder afgestemd.)</i> - Output van kennisregeling bedrijfsadvies, coaching en demonstraties 250 bedrijfsadviezen, coaching-trajecten en demonstraties/studiegroepen/kleine investeringen en bedrijfsmiddelen. - Output van de Omschakelregeling Met deze regeling worden 30 boeren gecompenseerd voor verliezen die ontstaan door omschakeling naar een van transitiepaden. - Output van Experimenteergebied AgroAgenda Noord-Nederland p.m.
--	--

<p>Doelbereik maatregelpakket en in verhouding tot het gebiedsprogramma</p>	<p><i>Beschrijf de NPLG-doelen die met het maatregelpakket gerealiseerd worden. Geef dit weer op in ieder geval de hoofdoelen -natuur, stikstof, water en klimaat- en zoveel mogelijk kwantitatief.</i></p> <p><i>Geef, indien mogelijk, aan welke bijdrage het maatregelpakket levert aan doelbereik in verhouding tot het totaal aan de gestelde provinciale doelen voor het gebiedsprogramma.</i></p> <p style="text-align: center;">- <i>Doelbereik van de doorontwikkeling van de kpi-systematiek</i></p> <p>Het systeem van borging, validatie en monitoring van kpi's levert op zich geen bijdrage aan NPLG-doelen. Als de systematiek geborgd en gevalideerd is, kunnen de emissies worden ingeboekt. De doorontwikkeling brengt de randvoorwaarden in beeld waaraan moet worden voldaan om doelsturing te laten slagen.</p> <p style="text-align: center;">- <i>Doelbereik beloning voor geborgde kpi's</i></p> <p>Een set van kpi's zorgen voor effectieve prikkels bij boeren om een bijdrage te leveren aan duurzaamheidsdoelen. Uit onderzoek en praktijk blijken grote verschillen in bedrijfsvoering tussen landbouwbedrijven. Deze verschillen zijn bepalend voor de impact van het bedrijf op de omgeving. Juist daarom zijn indicatoren nodig die de bijdrage van boeren op bedrijfsniveau meten en laten zien hoe inspanningen helpen bij het realiseren van duurzaamheidsdoelen¹. Een overzicht van de kpi's en de daaraan gerelateerde doelen staan in Bijlage 3.</p> <p>Het is moeilijk te bepalen tot hoeveel emissiereductie het aanpassen van de bedrijfsvoering richting een bepaalde kpi precies oplevert. Daar wordt in de doorontwikkeling van de kpi-systematiek aan gewerkt. Op basis van literatuurstudie is in Tabel 7.3 van het Werkdocument DPLG, in dit document toegevoegd in Bijlage 4, een inschatting van de ammoniakemissiereductie van een aantal maatregelen gemaakt. Afhankelijk van het startpunt en de set van kpi's die boeren kiezen, varieert de reductie van de bedrijfsemissies. Met een set van vier kpi's kan al snel 20% of meer op de bedrijfsemissies van ammoniak worden bespaard.</p> <p>Uitgaande van de deelnemende, stel 600 graasdierbedrijven en 100 akkerbouwbedrijven, kan dan een ammoniakemissiereductie worden berekend. In geval van de doelstelling voor 2025-2026; $600 * (0,2 * 2433 \text{ kg NH}_3) + 100 * (0,2 * 1498 \text{ kg NH}_3) = 321 \text{ ton NH}_3$ opleveren. Dat komt overeen met zo'n 13% van de reductie-opgave voor Drenthe van 2.450 ton NH₃.</p> <p>Het is op dit moment nog niet duidelijk wat de precieze reductie van broeikasgasemissies van de kpi's is. Dat moet blijken uit de doorontwikkeling van de kpi-systematiek in spoor 1. Daarom laten we een inschatting van het doelbereik van het toepassen van de kpi-aanpak op het klimaatdoel hier achterwege.</p> <p style="text-align: center;">- <i>Doelbereik stimuleren van investeringen en innovaties</i></p> <p>De investeringssubsidies hebben betrekking op stalsystemen met minder ammoniak- en methaanemissies. De subsidies dragen daarom direct bij aan de realisatie van de doelen voor klimaat en stikstof. Indirect leiden minder ammoniakemissies tot minder stikstofdepositie op stikstofgevoelige natuurgebieden en leveren ze op die manier een bijdrage aan het natuurdoel.</p> <p>Stel dat de investeringen op 90- graasdierbedrijven en 20 hokdierbedrijven worden gedaan, dan belopen de reducties – uitgaande van 60% reductie – van ammoniak- en methaanemissie respectievelijk 153 ton NH₃ en 0,005 Mton CO₂-equivalenten.</p>
---	---

¹ Doelsturing met KPI's in de landbouw: wondermiddel of wensdenken? Joan Reijs, 13 september 2023.

	<p>(Gemiddeld graasdierbedrijf, 2019/20: 1254 kg NH3 uit stal en 91 CH4 ton CO2-equiv. uit stal en opslag; gemiddeld hokdierbedrijf, 2019/20: 7081kg NH3 uit stal en 41 CH4 ton CO2-equiv. uit stal en opslag).</p> <p>De reductie-opgave voor Drenthe voor NH3 is 2450 ton; 153 ton komt overeen met 6%;</p> <p>De reductie-opgave voor Drenthe voor CH4 is 0,23 Mton CO2-equiv.; 0,005 Mton komt overeen met 2%.</p> <p style="text-align: center;">- <i>Doelbereik kennisregeling bedrijfsadvies, coaching en demonstraties</i></p> <p>De kennisregeling levert op zich geen meetbare bijdrage aan NPLG-doelen. De inspanningen zijn echter wel nodig om op bedrijfsniveau of managementmaatregelen of innovaties te kunnen realiseren. De kennisregeling is randvoorwaardelijk voor het slagen van de sporen 2, 3 en 5.</p> <p style="text-align: center;">- <i>Doelbereik omschakelregeling</i></p> <p>Stel dat aan de omschakelingsregeling 20- graasdierbedrijven en 10 hokdierbedrijven deelnemen, dan belopen de reducties – uitgaande van 60% reductie – van ammoniak- en methaanemissie respectievelijk 96 ton NH3 en 0,002 Mton CO2-equivalenten.</p> <p>(Gemiddeld graasdierbedrijf, 2019/20: 1254 kg NH3 uit stal en 91 CH4 ton CO2-equiv. uit stal en opslag; gemiddeld hokdierbedrijf, 2019/20: 7081kg NH3 uit stal en 41 CH4 ton CO2-equiv. uit stal en opslag).</p> <p>De reductie-opgave voor Drenthe voor NH3 is 2450 ton; 96 ton komt overeen met 4%;</p> <p>De reductie-opgave voor Drenthe voor CH4 is 0,23 Mton CO2-equiv.; 0,002 Mton komt overeen met 1%.</p> <p style="text-align: center;">- <i>Doelbereik Experimenteergebied AgroAgenda Noord</i></p> <p>p.m.</p>
<p>Sociaaleconomische en neveneffecten</p>	<p><i>Beschrijf, indien aan de orde, de sociaaleconomische effecten en andere neveneffecten (bijvoorbeeld toekomst landbouw, leefbaarheid, milieu, leefomgeving) van het maatregelpakket. Maak hierbij de positieve en negatieve neveneffecten (afwentelrisico's) expliciet².</i></p> <p>WUR (2022)^[2] heeft een methode voor het bepalen van de sociaal-economische effecten van het NPLG ontwikkeld waarbij gebruik wordt gemaakt van de brede welvaartsindicatoren van het CBS. Hierbij gaat het achtereenvolgens om (1) subjectief welzijn, (2) materiële welvaart, (3) gezondheid, (4) arbeid en vrije tijd, (5) wonen, (6) samenleving, (7) veiligheid en (8) milieu (zie hoofdstuk 18 van het Werkdocument DPLG).</p> <p>De maatregelen uit dit pakket hebben een positief effect op de indicator milieu. Als boeren door het doen van technologische innovaties en/of het aanpassen van de bedrijfsvoering bepaalde streefwaarden voor de kpi halen, gaan de emissies naar de lucht en de bodem en de uitspoeling naar grond- en oppervlaktewater omlaag – dit bevordert het bodemleven en de biodiversiteit.</p>

² Beheersing van de negatieve neveneffecten kan bij 4 - onderdeel 'risico's en beheersmaatregelen' worden weergegeven.

[2] Reinhard, S., R. Jongeneel, M. van Alphen, L. Vissers, M. Selten, R. Michels en C. de Vries (2022)

Doorwerking Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering; Sociaaleconomische analyse van bron- en natuurherstelmaatregelen. Wageningen, Wageningen Economic Research, Rapport 2022-019.

<p>Onderbouwing keuze</p>	<p><i>Onderbouw de keuze voor de maatregelen en instrumenten om tot het gestelde NPLG-doelbereik te komen. Maak hierbij, waar mogelijk, gebruik van de beleidstheorie in het gebiedsprogramma, toetsadviezen van de Ecologische Autoriteit, de sociaal economische impact analyse e/o andere onderzoeken en adviezen zoals een eventuele milieueffectrapportage.</i></p> <p><i>Geef, als relevant, weer welke alternatieve maatregelen en instrumenten zijn afgewogen en op welke gronden deze zijn afgefallen (bijvoorbeeld effectiviteit, doelmatigheid, legitimiteit en/of draagvlak).</i></p> <p>In dit maatregelpakket kiezen we voor maatregelen die al in voorbereiding of uitvoering zijn en die daarom de komende jaren snel (verder) in uitvoering kunnen worden genomen. Het zijn maatregelen waar relatief veel draagvlak voor aanwezig is. Ook zijn het maatregelen die goed passen naast een gebiedsgerichte aanpak. Dit is belangrijk omdat nu nog niet in beeld is hoe die er uit gaat zien. Hieronder lichten we toe op welke wijze het maatregelpakket aansluit op bestaande activiteiten in Drenthe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • We zijn in het kader van het project Duurzame Melkveehouderij in Drenthe al geruime tijd bezig met het belonen van boeren voor het halen van kpi-indicatoren en bereiken daarmee een aanzienlijke groep melkveehouders. Gelet op de positieve ervaringen met dit project zien we goede perspectieven om de kpi-aanpak verder uit te rollen onder alle boeren in Drenthe. • De kpi-aanpak is nog niet voldoende uitgekristalliseerd. Middels de voorgestelde pilots dragen we bij aan een betrouwbare methodiek voor het inboeken van reducties. • In de zomer van 2023 hebben we het eerste deelbudget van de Investeringsregeling Reductie Stikstofemissie Noord Nederland ('Laaghangend Fruit') van de Provincie Groningen, Friesland en Drenthe opengesteld. Hiermee konden boeren investeringssubsidies aanvragen voor technologische innovaties om ammoniakemissies te reduceren. Het budget was binnen vijf dagen uitgeput. Gelet op deze grote belangstelling wil Provincie Drenthe, in noordelijk verband, ook in de komende periode boeren de mogelijkheid bieden om via investeringssubsidies te investeren in emissiereductie. <p>Wel stellen we in dit maatregelpakket hoge eisen aan de minimale emissiereductie die deze innovaties moeten opleveren, dit wordt in noordelijk verband verder uitgewerkt.</p>
---------------------------	--

3. Besluitvorming en betrokken partijen

<p>Beschrijving partijen, rollen en verantwoordelijkheden</p>	<p><i>Geef een opsomming van de betrokken partijen in de fase van realisatie, en indien van toepassing ook de voorafgaande verkenning en planuitwerking, en geef daarbij in één zin weer wat hun rol en verantwoordelijkheid is. Bevestig daarbij dat alle genoemde partijen hun rol en verantwoordelijkheid hebben onderschreven en geef aan waar dit is vastgelegd, bijvoorbeeld in een bestuursovereenkomst of een andere bestuurlijk vastgelegde afspraak.</i></p> <p>p.m.</p>
<p>Procedures en besluitvorming</p>	<p><i>Geef de procedurele stappen weer die nodig zijn om tot uitvoering (verkenning, planuitwerking e/o realisatie) over te gaan. Geef hierbij aan in hoeverre deze procedurele stappen zijn afgerond of nog moeten worden opgestart. Voorbeelden: ruimtelijk-planologische procedures, mogelijke wettelijke compensatie en/of vergunningverlening.</i></p>

	<p>Met de betrokken partijen wordt afgesproken wie waarvoor verantwoordelijk is en wanneer besluitvorming plaatsvindt.</p> <p>In 2024 en 2025 vindt doorontwikkeling van de kpi-systematiek plaats. Voor de zomer van 2025 is er een go/no go-moment om te bepalen of het systeem voldoende is ontwikkeld of dat nog verdere doorontwikkeling nodig is.</p> <p>Op het moment dat een of meerdere kpi's betrouwbaar genoeg zijn, dan gaan sterkere borging en een hogere beloning gelijk op.</p> <p>Invoering van spoor 3, 4, 5 en 6 kan vanaf 2024 van start gaan. Voor spoor 3 worden er in noordelijk verband afspraken gemaakt over de inschrijfperiodes verspreid over de jaren 2024-2026.</p> <p>Spoor 4 en 5 worden in regelingen verder uitgewerkt waar in de periode 2024-2026 doorlopend gebruik van kan worden gemaakt (zolang er budget beschikbaar is).</p> <p>Spoor 6 wordt in noordelijk verband verder uitgewerkt.</p>
Participatie en betrokkenheid democratische vertegenwoordigingen	<p><i>Beschrijf de participatie die met gebiedspartijen heeft plaatsgevonden, wat met de opbrengst van de participatie is gedaan en hoe de democratische vertegenwoordiging betrokken is. Daarvoor kan gebruik gemaakt worden van het (concept) gebiedsprogramma, aangevuld met wat sindsdien is gedaan.</i></p> <p><i>Geef weer hoe gebiedspartijen en democratische vertegenwoordigingen bij de uitvoering (verkenning, planuitwerking e/o realisatie) betrokken gaan worden.</i></p> <p>De Groenmanifest partners (i.e. Drentse partners LTO Noord, Natuur en Milieufederatie Drenthe, Natuurmonumenten, Het Drentse Landschap en Staatsbosbeheer) hebben in 2016 de basis gelegd voor de reeds lopende kpi-aanpak Duurzaam Boeren Drenthe. De partners maken deel uit van het gehele traject dat doorlopen is om te komen tot de huidige aanpak. Zij hebben meebeslist over de kpi's, de drempel- en streefwaarden en de organisatiestructuur. Voorgesteld wordt is dat zij weer participeren in het kpi-traject, spoor 1 en 2, uit dit maatregelpakket.</p> <p>Spoor 3, 4, 5 en 6 worden afgestemd met de partijen aan de Drentse Landbouwtafel. Voor spoor 3 en 6 geldt dat deze ook in noordelijk verband worden afgestemd.</p>

4. Financiën en risico's (ook door middel van template)³

Onderbouwing rijksbijdrage	<p><i>Beschrijf waarom een rijksbijdrage voor uitvoering van het maatregelpakket noodzakelijk is.</i></p> <p>Met de instrumenten uit dit maatregelpakket wordt een bijdrage geleverd aan het realiseren van de NPLG-doelen van het Rijk. Hiervoor is een vergoeding van het Rijk billijk.</p> <p>Op bedrijfsniveau worden er door boeren emissies gereduceerd, de systematiek om dit te kunnen inboeken ontbreekt. Het is van groot belang dat een Rijksbijdrage beschikbaar komt voor de doorontwikkeling van de kpi-systematiek.</p>
Kostenraming ⁴	<p><i>Geef een kostenraming voor uitvoering van het maatregelpakket⁵. De minimale vereisten voor de kostenraming zijn:</i></p>

³ Ten behoeve van het eenduidig en overzichtelijk beschikbaar stellen van de gevraagde kwantitatieve informatie (kostenraming, dekkingsvoorstel, output) zal de Regieorganisatie (RTLG) aan aanvragers van een rijksbijdrage een Excel template beschikbaar stellen. De vragen/vereisten in dit template zijn dezelfde als in deze werkwijzer.

⁴ De werkgroep 'Samen ramen' van Rijk en provincies biedt inzicht in de werkwijzen en uitgangspunten die voor het ramen van de kosten gevolgd moeten worden. Aanvullend hierop kan de Regieorganisatie (RTLG) desgewenst ondersteuning bieden bij de kostenraming.

⁵ Kostenraming is ook de basis voor de eindafrekening/financiële verantwoording als onderdeel van de opleverbeslissing, zie bijbehorend informatieprofiel in het spelregeldocument.

- *Leg het prijspeil van de kostenraming vast (maand en jaartal); dit is bij voorkeur het moment van indiening van het maatregelpakket.*
- *Specificeer de kosten per type maatregel. Maak daarbij een onderscheid tussen kosten voor verkenning, planuitwerking en kosten voor realisatie. Indien in dit stadium nog niet alle kosten concreet geraamd kunnen worden, geef dan een indicatie van de kosten met daarbij een planning wanneer deze concretisering beschikbaar kan zijn.*
- *Werk volgens de PxQ systematiek en geef aan op welke onderbouwing de PxQ is gebaseerd (bijvoorbeeld historische prijzen, rapporten, normen en omvang output (=Q)).*
- *Betrek bij de kostenraming de voorziene baten/inkomsten, zoals doorverkoop van verworven gronden.*
- *Geef weer wat de meerjarige programmering van uitgaven / kosten is.*
- *Betrek bij de kostenraming een risicoreservering voor onvoorziene kosten.*
- *Geef bedragen weer inclusief en exclusief BTW.*
- *Geef de directe uitvoeringskosten (van alle betrokken partijen) weer **van de activiteiten die betrekking hebben op de realisatie van het maatregelpakket**⁶.*
- *Geef eventuele structurele (beheer)kosten weer.*

Toelichting kosten voor Spoor 1: Doorontwikkeling van de kpi-systematiek

Deze kosten behelzen onderzoekskosten, kosten voor het opzetten en testen van een monitoringsinfrastructuur, kosten voor *learning by doing* van de implementatie van de kpi-aanpak, kosten voor opzetten van de pilots, voorlichting, lobby en proces- en afstemmingskosten. Daarnaast kosten voor het continueren van Duurzaam Boeren Drenthe in 2025-2026.

Toelichting kosten voor Spoor 2: Beloning voor geborgde kpi's

De beloningsregeling omvat vergoedingen voor de geborgde kpi's in de periode 2024-2026.

Toelichting kosten voor Spoor 3: Stimuleren van investeringen en innovaties

De kosten van dit spoor zijn gelijk aan het budget dat beschikbaar wordt gesteld voor de investeringssubsidies investeringen en innovaties.

Toelichting kosten voor Spoor 4: Bedrijfsadvies, coaching en demonstraties

De kosten van dit spoor worden beschikbaar gesteld als subsidies voor bedrijfsadvies, coaching, pilots, demonstraties.

Toelichting kosten voor Spoor 5: Omschakelregeling

De kosten bestaan uit een vergoeding voor de omschakelverliezen die ontstaan door in te zetten op een van de transitiepunten.

Toelichting kosten voor Spoor 6: Experimenteerregio AgroAgenda Noord-Nederland

De kosten bestaan uit pilots en experimenten die in de experimenteerregio Noord-Nederland worden uitgevoerd.

Toelichting post uitvoeringskosten

Deze kosten maakt de Provincie Drenthe, de direct betrokken partners en de uitvoeringsorganisaties voor het uitvoeren van het maatregelpakket, uitgaande van 10% van het totaal.

⁶ Hiermee wordt bedoeld op de specifieke uitvoeringskosten die verbonden zijn aan het maatregelpakket (de zogenoemde directe uitvoeringskosten) en daarmee uitgezonderd de generieke uitvoeringskosten die samenhangen met het opstellen en door ontwikkelen van het PPLG (de zogenoemde indirecte uitvoeringskosten).

<i>Kostenraming maatregelpakket DPLG Transitie Landbouw Drenthe, 2024-2026</i>	
	Bedrag (incl. BTW)
Spoor 1 Doorontwikkeling van de kpi-systematiek	€ 5.000.000
Spoor 2 Beloning voor geborgde kpi's	€ 40.000.000
Spoor 3 Stimuleren van investeringen en innovaties	€ 63.000.000
Spoor 4 Bedrijfsadvies, coaching en demonstraties	€ 5.000.000
Spoor 5 Omschakelregeling	€ 5.000.000
Spoor 6 Experimenteerruimte AgroAgenda Noord-Nederland	€ 9.000.000
Subtotaal	€ 127.000.000
Uitvoeringskosten	€ 12.700.000
Totale kosten	€ 139.700.000
Een uitgebreide versie van de kostenraming staat in Bijlage 6.	
Dekkingsvoorstel	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Specificeer uit welke financiële bronnen van het Rijk bekostiging gevraagd wordt. Voorbeelden: Transitiefonds, Deltafonds, Klimaatfonds, GLB-NSP, evenals al bestaande regelingen. Maak een onderscheid naar al toegezegde rijksbijdragen en voorstellen voor rijksbijdragen, inclusief status en tijdpad.</i> • <i>Specificeer in het dekkingsvoorstel de mogelijke cofinanciering van provincies, waterschappen, gemeenten en/of andere partijen. Benoem hoe deze bijdrage bevestigd is of gaat worden⁷.</i> • <i>Maak inzichtelijk dat de doelen waarop onderdelen van het maatregelpakket zijn gericht aansluiten op de doelen van de daarbij verkozen financiële bronnen binnen het dekkingsvoorstel. Specifiek ten aanzien van het Transitiefonds wordt gevraagd om inzichtelijk te maken dat er sprake is van een bijdrage aan realisatie van gestelde doelen op het gebied van natuur, stikstof, klimaat en water⁸.</i> • <i>Geef weer hoe eventuele structurele (beheer)kosten gedekt worden.</i> • <i>Maak in het dekkingsvoorstel (inclusief BTW) een inschatting welke posten wel BTW verrekenbaar of compensabel zijn bij het BTW-compensatiefonds en welke posten niet. Licht deze keuze per post tekstueel toe⁹.</i> <p>Voor de dekking wordt enkel een beroep gedaan op het Transitiefonds. Vanuit andere fondsen zijn geen rijksbijdragen toegezegd of voorstellen gedaan. De voorgestelde sporen in het maatregelpakket dragen bij de realisatie van de gestelde doelen op het gebied van natuur, stikstof, klimaat en water. Bij de sporen 2 t/m 6 bestaan wordt gebruik gemaakt van het instrument subsidies. Hier zal de BTW niet verrekenbaar of compensabel zijn. In spoor 1 zal een deel van de kosten bestaan uit opdrachten waarvan de BTW verrekenbaar of compensabel is. We gaan ervan uit dat 20% van het budget in de vorm van opdrachten zal plaats vinden.</p>

⁷ Bevestig de bijdrage die deze partijen willen doen, bijvoorbeeld in een bestuursovereenkomst, een verslag van een bestuurlijk overleg of een andere bestuurlijk vastgelegde afspraak. Dit kan ook een brief van betreffende Gedeputeerde Staten, Dagelijks Bestuur van het waterschap of het College van Burgemeester en Wethouders zijn. Indien voorgaande nog niet voorhanden is, geef dan aan op welke wijze en wanneer deze financiële bijdrage bevestigd gaat worden.

⁸ In artikel 2 van het wetsvoorstel Transitiefonds staan de doelen van het fonds verder beschreven.

⁹ Het deel BTW dat compensabel is, wordt niet uitgekeerd uit het Transitiefonds maar verloopt via een aanvraag uit het BTW-compensatiefonds.

<p>Risico's en beheersmaatregelen</p>	<p><i>Beschrijf de top-3 risico's en bijbehorende beheersmaatregelen in de uitvoering ten aanzien van het behalen van gestelde doelen binnen budgettaire kaders en binnen de gestelde tijd.</i></p> <p><i>Risico:</i> In dit maatregelenpakket wordt de nadruk gelegd op doelsturing via de kpi-aanpak. Voor het slagen van de aanpak is het noodzakelijk dat de gereduceerde emissies ook kunnen worden ingeboekt.</p> <p><i>Beheersen door:</i> Aan de slag te gaan met de doorontwikkeling van de kpi-systematiek om de kpi-aanpak te borgen. Hiermee vindt geen discussie plaats over de betrouwbaarheid van de score op de kpi en het inboeken van de behaalde reducties. Beheersing door voor de zomer van 2025 een go-no go moment in te plannen.</p> <p><i>Risico:</i> De komst van generieke rijksmaatregelen voor de landbouw waardoor doelsturing onder druk komt te staan.</p> <p><i>Beheersen door:</i> Hierover in gesprek te gaan met LNV en de landbouworganisaties om een oplossing te vinden.</p> <p><i>Risico:</i> Het doen van investeringen in emissie reducerende technieken die onvoldoende geborgd en gevalideerd zijn.</p> <p><i>Beheersen door:</i> Eisen te stellen aan een geborgd en gevalideerd systeem. Met het Innovatie Netwerk Landbouw wordt gewerkt aan borging, validatie en positieve jurisprudentie voor innovaties.</p> <p><i>Risico:</i> Bij de boeren heerst wantrouwen jegens de overheid over wat er met hun data gebeurt. De onrust rondom bijvoorbeeld de data van piekbelasters heeft invloed op dit traject.</p> <p><i>Beheersen door:</i> In gesprek te blijven met boeren, partijen om de boer heen en LNV.</p>
---------------------------------------	---

5. Aanpak met planning en mijlpalen

<p>Aanpak</p>	<p><i>Beschrijf de aanpak van de uitvoering op hoofdlijnen, inclusief de wijze van monitoring op de voortgang van het maatregelenpakket¹⁰. Maak zo nodig onderscheid tussen de fase van verkenning, planuitwerking en realisatie. Geef weer hoe (als onderdeel van de verkenning of planuitwerking) ontbrekende informatie over de analyse/opgaven beschikbaar komt.</i></p> <p>p.m.</p>
<p>Planning met mijlpalen en afronding</p>	<p><i>Beschrijf chronologisch en puntsgewijs de planning van activiteiten van het maatregelenpakket met de start, tussenresultaten (mijlpalen) en afronding (opleverbeslissing). Maak in de planning zo nodig onderscheid tussen de fase van verkenning, planuitwerking en realisatie.</i></p> <p>p.m.</p>
<p>Gesteld staan voor realisatie</p>	<p><i>Onderbouw met een beschrijving van de organisatie(structuur) en beschikbare menskracht dat de uitvoering van het maatregelenpakket geborgd is.</i></p>

¹⁰ Voor monitoring voortgang van uitvoering (output) kan waar mogelijk voor onderdelen worden aangesloten bij al bestaande wijzen van monitoring.

	<p>De realisatie van het maatregelpakket is geborgd. De omschreven maatregelen kunnen op dezelfde manier uitgevoerd worden als op dit moment reeds gebeurt. Wanneer nodig zal de capaciteit uitgebreid worden.</p>
--	--

De benodigde menskracht, met name voor de uitvoering van de subsidieregelingen is opgenomen als onderdeel uitvoeringskosten in de kostenraming.

CONCEPT

>> TEKST TOEVOEGEN

KPI's voor beloningsregeling Duurzaam Boeren Drenthe in 2023 en 2024

**Kritische Prestatie Indicatoren
Melkveehouderij**

	Score	Euro's
1. Ammoniakuitstoot (kg NH₃/ha)	≤ 40	300
	≤ 50	200
	≤ 60	150
2. Weidegang (uur/jaar)	≥ 2160	600
	≥ 1440	300
	≥ 720	200
3. Ruw eiwit in rantsoen (g RE/kg ds)	≤ 155	700
	≤ 160	350
	≤ 165	200
4. Tankmelkureum (mg/100 g)	≤ 18	700
	≤ 19	350
	≤ 20	200
5. % Eiwit van eigen land	≥ 65%	700
	≥ 60%	350
	≥ 55%	200
6. Gewasrotatie-index	≥ 0.8	250
	≥ 0.7	200
	≥ 0.6	150

7. Totale milieubelasting gewasbeschermingsmiddelen	max. beloning	500
<i>Milieubelastingspunten bodemleven*</i>	≤ 100	500
	≤ 200	250
	≤ 300	150
	≤ 400	100
<i>Milieubelastingspunten grondwater*</i>	≤ 100	500
	≤ 200	250
	≤ 300	150
	≤ 400	100
<i>Milieubelastingspunten oppervlaktewater*</i>	≤ 100	500
	≤ 200	250
	≤ 300	150
	≤ 400	100

8. Fosfaatbodemoverschot (kg P2O5/ha)	$\geq -5 - \leq 5$	250
	$\geq -10 - \leq 10$	200

9. Koolstofbalans		
Insturen gegevens uit Kringloopwijzer		50

10. Stikstofbodemoverschot (kg N-totaal/ha)	max. beloning	700
<i>Grasland (kg N/ha)</i>	80	700
	105	350
	130	250
	155	150
<i>Maisland (kg N/ha)</i>	45	700
	55	350
	70	250
	80	150
<i>Bouwland (kg N/ha)</i>	45	700
	60	350
	75	250
	95	150

11. Broeikasgasemissie (CO2-eq /kg meetmelk)	≤ 775	250
	≤ 1000	200
	≤ 1100	150

p.m.

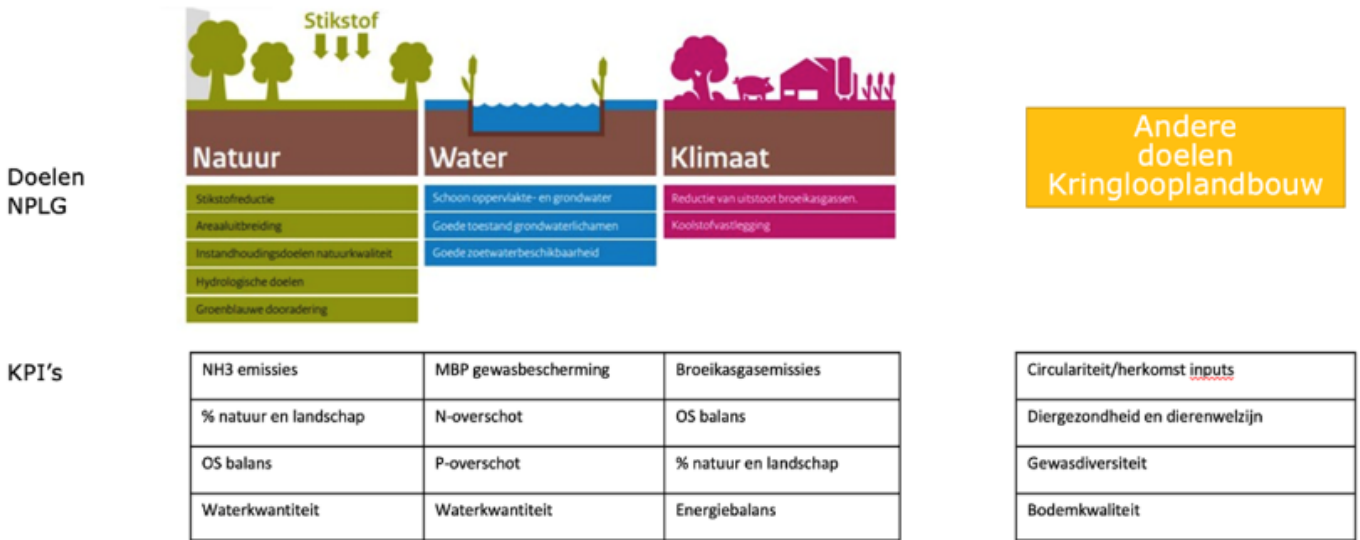
CONCEPT

BIJLAGE 3 OVERZICHT VAN DE KPI'S EN DE DOELREALISATIE

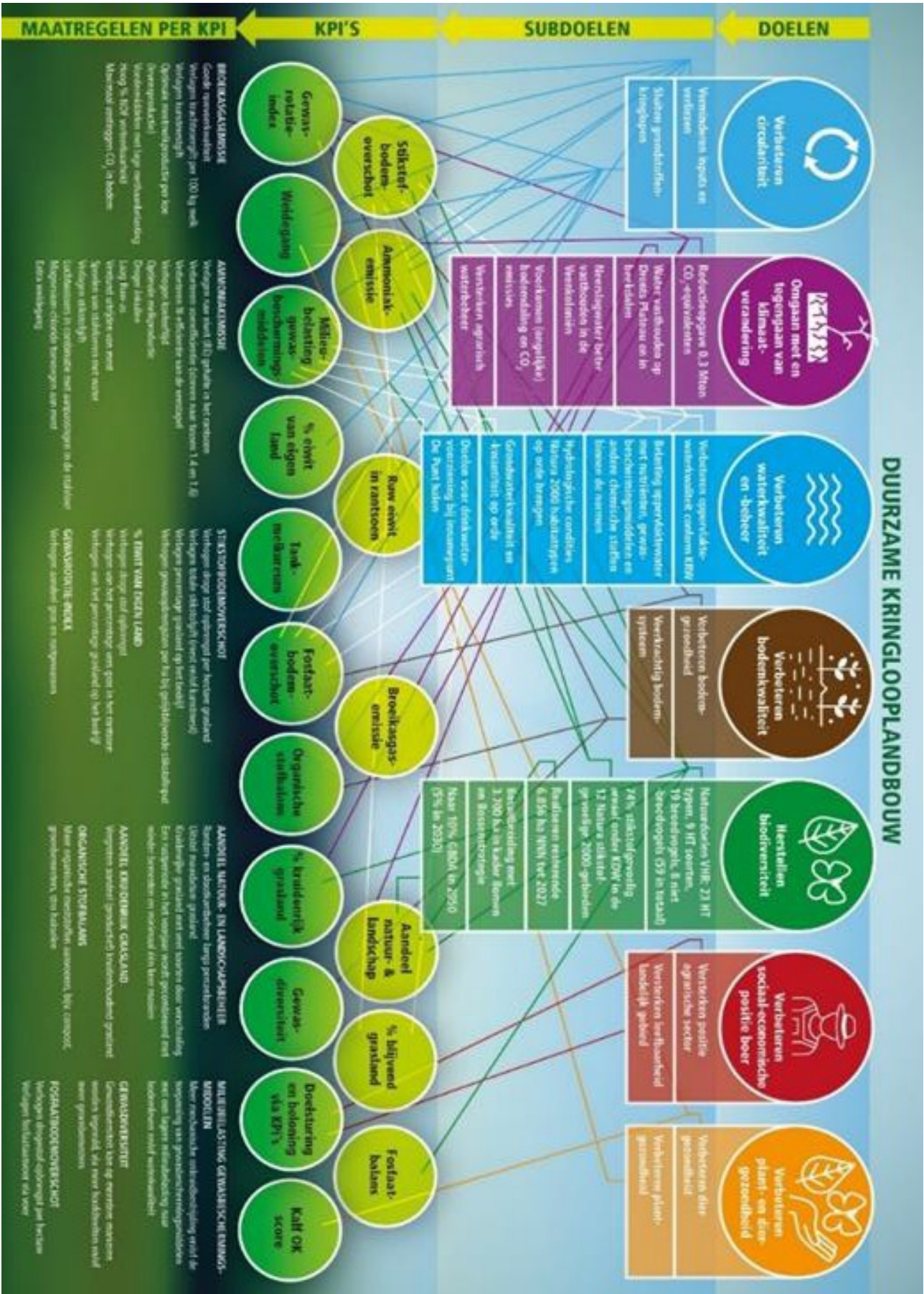
Deze bijlage bestaat uit 2 onderdelen:

- a. Gecomprimeerd overzicht samenhang NPLG doelen en KPI's
- b. Samenhang tussen de doelen, de subdoelen, de KPI's en de maatregelen op bedrijfsniveau

A. Gecomprimeerd overzicht samenhang NPLG doelen en KPI's

B. Samenhang tussen de doelen, de subdoelen, de KPI's en de maatregelen op bedrijfsniveau

Tabel 7.3 Overzicht van emissiebesparende maatregelen om de bedrijfsvoering op melkveebedrijven aan te passen¹⁾

No.	Maatregel	Specificatie	NH3-reductie bedrijfsemissies (%)
1	Verlaging ruw eiwitgehalte veevoer	Verlaging met 7 g RE/kg droge stof	5
2	Verlaging jongveebezetting	Verlaging met 1 stuk jongvee per 10 stuks melkvee, waarbij ontstane fosfaatruimte niet wordt opgevuld met melkvee	1
3	Verhoging aantal uren weidegang	Verhoging met 180 uur van gemiddeld 1031 uur per jaar per koe naar 1211 uur	3
4	Mest verdund uitrijden met zodenbemester op grasland	Verdunning van 0,5 deel water op 1 deel mest	15
5	Mest uitrijden onder optimale omstandigheden	75% van de jaarlijkse hoeveelheid toegediende mest wordt in het voorjaar uitgereden	10
6	Nauwkeuriger mest uitrijden op grasland	Mest keurig in de rij bij sleepvoet/in de strook bij zodenbemester	5
7	Minder gebruik van kunstmest	Vermindering van 50 kg per ha	5
8	Afschaffen derogatie en invoering bufferstroken	170 kg N per ha en bufferstroken conform 7 ^e NAP	5
9	Verlaging veebezetting per ha	Maximaal 1,7 GVE/ha ²⁾	6

1) De literatuur is niet eenduidig over de emissiereducties van maatregelen om de bedrijfsvoering aan te passen. Op basis van de beschreven casussen in de literatuur hebben we een percentage emissiereductie vastgesteld voor onze berekeningen.

2) Alleen op bedrijven die nu een hogere veebezetting dan 1,7 GVE/ha hebben.

Bron: Boerenverstand (2023)¹¹, CDM (2021)¹², Reijs et al. (2021)¹³, Evers et al. (2019)¹⁴, Ipema et al. (2015)¹⁵ en Gies et al.¹⁶ (2023); bewerking Provincie Drenthe.

¹¹ Boerenverstand (2023)

Scenariostudie PPLG Drenthe; Utrecht.

¹² Commissie Deskundigen Meststoffenwet (CDM) (2021)

Advies ‘‘Doorrekening bronmaatregelen stikstof in de melkveehouderij’’; Wageningen, 9 juni

¹³ Reijs, J. A. Beldman, M. de Haan, A. Evers, G. Doornwaard en I. Vermeij (2021)

Perspectief voor het verlagen van NH3-emissie uit de Nederlandse melkveehouderij; Verkenning van reductiepotentieel en economische impact op sectorniveau op basis van integrale doorrekening maatregelen op 8 representatieve melkveebedrijven; Wageningen, Wageningen Economic Research, Rapport 2021-052.

¹⁴ Evers, A.G., M.H.A. de Haan, G. Migchels, L. Joosten en M. van Leeuwen (2019)

Effecten van ammoniak reducerende maatregelen in bedrijfsverband; Scenariostudie voor proeftuin Natura 2000 in veenweidegebied; Wageningen Livestock Research, Rapport 1161.

¹⁵ Ipema, A.H., D. Goense en J.F.M. Huijsmans (2015)

Anticiperen op het weer om emissie arm mest uit te rijden; Low emission manure application by anticipating on the weather; Lelystad, Wageningen UR (University & Research centre) Livestock Research, Livestock Research Rapport 862.

¹⁶ Gies, E, T. Cals, H. Kros, W. Kuindersma en J.-C. Voogd (2023)

Aanvullende generieke stikstof- en klimaatmaatregelen; Een verkenning naar optionele aanvullende generieke maatregelen om de stikstof- en broeikasgasemissie te reduceren in Nederland. Wageningen, Wageningen Environmental Research.

p.m.

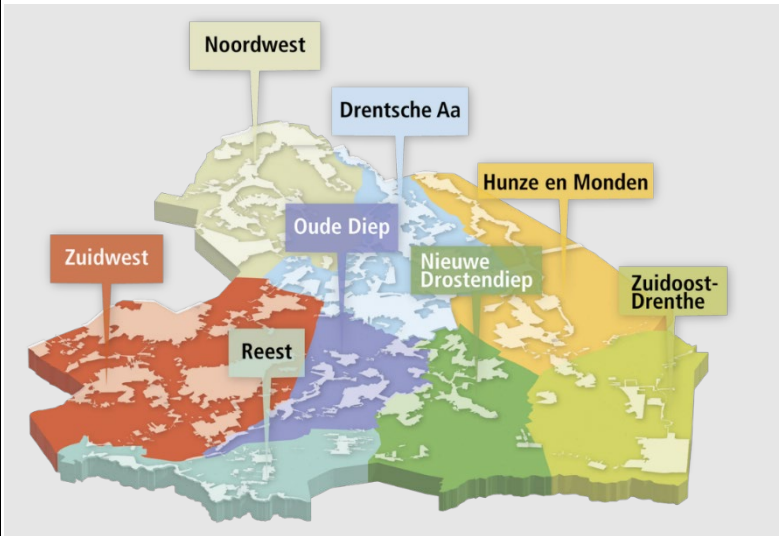
CONCEPT

p.m.

CONCEPT

CONCEPT Maatregelpakket Grond en Bedrijven Drenthe

0. Algemene onderdelen

Naam	Maatregelpakket DPLG Grond en Bedrijven
Hoofdaanvrager	Provincie Drenthe Desmond de Vries d.devries@drenthe.nl 0592 365330
Deelnemende partijen	Voor het DPLG ligt de verantwoordelijkheid bij de provincie. De provincie stemt af en werkt samen met gebiedspartners. Dit maatregelpakket Water en Natuur is samengesteld door de Provincie Drenthe met inhoudelijke input van verschillende gebiedspartijen. Het is afgestemd met de tafels water, natuur, landbouw en gemeenten, aangezien dit de meest nauw betrokken partijen zijn. Daarnaast is Prolander als uitvoeringsorganisatie van de provincie Drenthe betrokken bij de totstandkoming van het Drentse gebiedsprogramma en het voorliggende maatregelpakket en zal een belangrijke rol krijgen in de uitvoering van de maatregelen binnen de gebiedsprocessen. Provincie en Prolander voeren al in bestaande gebiedsprocessen gelijksoortige projecten in het landelijk gebied van Drenthe uit. De uitvoering van maatregelen zal in samenwerking zijn met waterschappen, terreinbeherende organisaties, gemeenten, waterleidingbedrijven, LTO Noord, Drents Agrarisch Jongeren Kontakt, Agrarisch Natuurvereniging Drenthe (AND), adviescommissies en particulieren. In de uitvoering gaan we in gesprek met de betrokken partners en grondeigenaren.
Gebied / locaties	Dit maatregelpakket gaat over heel Drenthe, het is niet afhankelijk van bepaalde deelgebieden. Voor de gebiedsprocessen is Drenthe wel verdeeld in de volgende deelgebieden: <ul style="list-style-type: none">• Noordwest-Drenthe• Drentsche Aa• Oude Diep• De Hunze en Monden• Zuidoost-Drenthe• Nieuwe Drostendiep• De Reest• Zuidwest-Drenthe
Samenvatting	Doel

	<p>De uitgebreide omschrijving van de opgaven DPLG in het kader van water, natuur, klimaat, stikstof en landbouw is in het gebiedsprogramma (hoofd- en werkdocument) te lezen.</p> <p>Maatregelen en instrumenten</p> <p>De korte termijn, no-regret maatregelen in het kader van de NPLG opgaven, zijn voor het overgrote deel omschreven in de andere maatregelpakketten.</p> <p>Het maatregelpakket Grond en Bedrijven gaat over de financiering van het overbruggen van waardeverschillen die ontstaan door het realiseren van NPLG-opgaven en doelen, oftewel: afwaardering als <u>instrument</u>. Wanneer bijvoorbeeld reguliere landbouwgrond een beperking in het gebruik krijgt, doordat de omgevingscondities veranderen om NPLG-doelen te bereiken (zoals bijvoorbeeld hogere waterstanden, beperking intensiviteit bemesting, extensivering, etc.), daalt de waarde van deze grond en zal dit verschil in waarde gefinancierd moeten worden. Datzelfde geldt voor bedrijven die door functiewijziging en/of veranderende omgevingscondities minder waard worden. Veranderende omgevingscondities zijn afhankelijk van de locatie van grond of bedrijven en dit verschilt per gebied en soms zelfs per perceel. Wanneer het gaat om grond en bedrijven in de nabijheid van Natura-2000 gebieden, grondwaterbeschermingsgebieden, grondsoorten die een hogere waterstand zouden vereisen, VHR-soorten, etc., zullen deze in sterkere mate kunnen wijzigen, ten opzichte van grond en bedrijven op verdere afstand van deze gebieden. In dit kader komt de term overgangsgebieden vaak voor. In overgangsgebieden worden verschillende categorieën van afwaardering gehanteerd. In het kader van dit maatregelpakket wordt dit verder onderzocht. Voor een uniforme berekening van de raming gelden 5 categorieën met een oplopend afwaarderingspercentage.</p> <p>De bijdrage van dit maatregelpakket aan de NPLG-doelen is volgend op de realisatie van de maatregelen uit de andere pakketten, maar noodzakelijk om de natuur, water, klimaat, stikstof en landbouwtransitie doelen te kunnen halen. Hierbij is belangrijk te vermelden dat het niet gaat om aankopen.</p> <p>Doelbereik</p> <p>De eerdergenoemde omgevingscondities die veranderen door maatregelen te nemen in het kader van NPLG opgaven, is ruimtelijk verschillend en hangt samen met doelbereik van de maatregelen die genomen worden en omschreven zijn in de maatregelpakketten natuur en water en transitie landbouw. Hiermee hangen verschillende afwaarderingscategorieën samen, immers het toekomstig agrarisch gebruik van de grond wordt bepaald door de intensiteit en combinatie van mogelijke beperkingen.</p> <p>Verhouding tot gebiedsprogramma</p> <p>De opgaven, doelen en oplossingsrichtingen zijn opgenomen in het gebiedsprogramma, waarbij aangegeven is dat de maatregelen uit deze omschrijving nodig zijn om de beoogde doelen te behalen. Het gaat hierbij expliciet om no-regret, korte termijn, urgente maatregelen. Deze korte termijn, urgente maatregelen versterken lokale natuur- en watersystemen, passend binnen de grotere gebiedsopgaves, waarbij de financiering van afwaardering van grond en bedrijven (dit maatregelpakket) cruciaal is om de brede NPLG-doelen te kunnen behalen. De langere termijn aspecten uit het gebiedsprogramma zijn hierin <u>niet</u> meegenomen.</p>
Bijlagen	

1. Analyse en opgaven

Analyse provinciale/ gebiedsopgaven NPLG	Provinciale opgaven NPLG De NPLG-opgaven voor Drenthe zijn:
--	---

Het verminderen van de ammoniakemissies met 2.450 ton tot 2030. In het DPLG is voor deze opgave gewerkt vanuit een tijdspanne tot 2035.
 Realiseren van een gunstige staat van instandhouding (GSvl) in 2030 op 30% van het verschil tussen het areaal dat nu niet in een GSvl verkeert en 100% GSvl.
 Het halen van de doelen van de KRW.
 Het verlagen van de broeikasgasemissies in de landbouwsector met 0,3 Mton CO₂-equivalenten in 2030.
 Zie het Werkdocument DPLG voor een uitgebreide omschrijving van de opgaven voor Drenthe.

Relatie met de andere ingediende maatregelpakketten

In het Toetsadvies werd gevraagd om aan te geven hoe alle door de Provincie Drenthe ingediende maatregelpakketten zich tot elkaar verhouden. Over het algemeen zijn alle pakketten erop gericht om een integrale bijdrage aan de realisatie van meerdere doelen van het NPLG te leveren of daarvoor voorwerk te doen.

De NPLG opgaven voor de provincie Drenthe zijn in het kader van de maatregelpakketten (laaghangend fruit) omschreven in de andere maatregelpakketten. Het maatregelpakket Grond en Bedrijven moet worden gezien in samenhang met de pakketten water en natuur en transitie landbouw.

Afwaardering grond en bedrijven

De gebiedsopgaven DPLG voor water, natuur, stikstof, klimaat en landbouwtransitie, hebben één op één een relatie met grond. Aankopen en ruilen van grond is een belangrijk component van die relatie, maar geen onderdeel van dit maatregelpakket. Waar het hier om gaat, is de financiering die gekoppeld is aan de financiële consequentie van de realisering van opgaven en doelen uit het NPLG. De keuzes die gemaakt worden in het DPLG om de opgaven/doelen te realiseren hebben namelijk een consequentie voor het landgebruik. Deze consequentie wordt vertaald in waardeverschillen. Financiële waardeverschillen worden overbrugd door afwaardering.

Afwaarderingscategorieën en overgangsgebieden

De omgevingscondities die veranderen door maatregelen te nemen in het kader van NPLG opgaven, is ruimtelijk zeer verschillend. Met andere woorden: het toekomstig gebruik wordt bepaald door de intensiteit en combinatie van mogelijke beperkingen in het gebruik door NPLG-opgaven. Dit verschilt per gebied en soms zelfs per perceel. Wanneer het gaat om grond en bedrijven in de nabijheid van Natura-2000 gebieden, grondwaterbeschermingsgebieden, grondsoorten die een hogere waterstand zouden vereisen, VHR-soorten, etc., zullen deze in sterkere mate kunnen wijzigen, ten opzichte van grond en bedrijven op verdere afstand van deze gebieden. In dit kader komt de term *overgangsgebieden* vaak voor. In overgangsgebieden blijft de hoofdfunctie landbouw en worden verschillende categorieën van afwaardering gehanteerd, waarbij de samenhang met het agrarisch gebruik van belang is. In het kader van dit maatregelpakket wordt dit verder onderzocht.

Voor een uniforme berekening van de raming gelden 5 categorieën met een oplopend afwaarderingspercentage. Deze zijn afgestemd met de landelijke werkgroep afwaardering.

Extensiverings-categorie	Bandbreedte afwaarderingspercentages	Afwaarderingspercentage
--------------------------	--------------------------------------	-------------------------

	I	0 – 20%	20%
	II	20 – 40%	40%
	III	40 – 60%	60%
	IV	60 – 80%	80%
	V	80 – 100%	85%
	<p>In de categorieën 1 t/m 4 blijft hoofdfunctie landbouw bestaan, in de vijfde categorie gaat het om een functiewijziging van landbouw naar natuur. In de vijfde categorie maken we een onderscheid in VHR en Bossenstrategie, beide doelen kennen hetzelfde afwaarderingspercentage.</p> <p>Wanneer het gaat om bedrijfslocaties, worden de waardeverschillen bepaald naar analogie van de landelijke werkwijze (beëindigingsregeling veehouderijlocaties -LBV/LBV+).</p> <p>Randvoorwaarden en uitgangspunten Voor het faciliteren van de realisatie van de opgaven/doelen en voor het (deels) afwaarderen van landbouwgrond is budget vanuit het Transitiefonds landelijk gebied en natuur een voorwaarde. Daarbij is vrijwilligheid uitgangspunt en randvoorwaarde, ook bij afwaardering. Net als aankopen, worden locaties van afwaarderen getoetst volgens het afwegingskader; de provincie beoordeelt de mogelijkheden voor de realisatie van brede DPLG doelen en de afwaarderingsconsequentie. Een ander belangrijk uitgangspunt is dat de functie landbouw blijft, tenzij anders overeengekomen.</p>		
Eventueel ontbrekende informatie	N.v.t.		
Eventuele wijzigingen ten opzichte van gebiedsprogramma	N.v.t.		
Meekoppelkansen en -doelen	<p>De afwaardering van grond volgt op de maatregelen die genomen worden in het kader van water, stikstof, natuur en landbouw. De onderlinge samenhang is daarmee zeer nauw en tegelijkertijd onvermijdelijk.</p> <p>Als gevolg van de realisatie van DPLG opgaven en afwaardering van gronden, zouden bestaande NNN-opgaven gerealiseerd kunnen worden. Tegelijkertijd worden landbouwstructuurverbetering en een landbouwtransitie als belangrijke doelen meegenomen. Bovendien wordt hiermee verdere kennis en inzicht verkregen in – en nieuwe contacten gelegd met - de Drentse grondsituatie die ingezet kan worden in verdere realisatie van de meer langere termijn opgaven NPLG.</p>		

2. Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten

Maatregelen, instrumenten en output	<p>Afwaardering van grond en bedrijven is een instrument in de realisatie van de brede NPLG-opgaven, het is uiteraard geen doel en geen maatregel op zichzelf.</p> <p>Instrumenten</p> <p>Output (aantal ha afgewaardeerde grond per categorie)</p>
Doelbereik maatregelpakket en in verhouding tot het gebiedsprogramma	<p>Voor een groot deel van de inhoudelijke toelichting over de NPLG-doelen zoals het gebiedsprogramma en in de andere maatregelpakketten is het afwaarderen een belangrijk instrument om te komen tot realisatie van de doelen. De NPLG-doelen die met dit maatregelpakket gerealiseerd worden, is dus breed: natuur, stikstof, water en klimaat. Dit doelbereik wordt gekwantificeerd in de andere maatregelpakketten.</p>

Sociaaleconomische en neveneffecten	Afwaardering van landbouwgrond en bedrijven heeft sociaaleconomische effecten. Het gaat dan om effecten op de landbouw. <i>Wordt nog aangevuld</i>
Onderbouwing keuze	De hierboven omschreven maatregelen en instrumenten worden onderbouwd vanuit alle DPLG-doelen. Daarom verwijzen we voor de onderbouwing van deze maatregelen en instrumenten naar de andere formulieren.

3. Besluitvorming en betrokken partijen

Beschrijving partijen, rollen en verantwoordelijkheden	Zie bijlage
Procedures en besluitvorming	Er is een het Investeringskrediet grondbezit Landelijk Gebied provincie Drenthe om aankopen te realiseren. Dit budget is bedoeld voor aankopen in het kader van de doelen in het landelijk gebied; vooralsnog bestaan de aankopen uit gronden binnen het NNN en ruilgrond. Van belang is dat er dekking is voor de overbrugging van waardeverschillen die gaan ontstaan als gevolg van de realisatie van de DPLG-doelen. Om die reden is zowel voor afwaarderen van grond als voor verbreding doelbereik (stikstof en klimaat) budget noodzakelijk. Het gaat specifiek in dit maatregelpakket – zoals eerder genoemd – niet om aankopen. Door enerzijds aankopen af te waarden en anderzijds de bestaande grondvoorraad af te waarden waar dat (no-regret) mogelijk is zal ruimte ontstaan in het investeringskrediet waardoor ruimte ontstaat voor aankopen ten behoeve van realisatie van NPLG opgaven.
Participatie en betrokkenheid democratische vertegenwoordigingen	N.v.t.

4. Financiën en risico's (ook door middel van template)¹

Onderbouwing rijksbijdrage	Verwijzen andere formulieren. De financiële omvang van het afwaarderen ten behoeve van de grote DPLG-doelen gaat verder dan de huidige beschikbare financiële ruimte van de provincie. Alleen voor de directe realisatie van het NNN en eventuele ruilgronden is er beperkt nog provinciaal budget beschikbaar. Het aankopen van bedrijven en daarbij afwaarderen van grond is een duidelijke taak voor de overheid: het wijzigen van een bestemming of het opleggen van beperkingen van overheidswege dienen ook de door de overheid gecompenseerd te worden. Met het beschikbare afwegingskader zorgen voor een effectieve en efficiënte inzet van middelen.												
Kostenraming ²	In onderstaande tabel hebben we alleen de bedragen opgenomen die ten laste komen van het Transitiefonds. De kosten die in onderstaande tabel zijn opgenomen betreffen uitsluitend de bedragen voor het waardeverschil van de grond en bedrijven. <table border="1" data-bbox="464 1574 1315 1807"> <thead> <tr> <th>Onderwerp binnen Grond</th> <th>Bedrag (incl. BTW)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Waardeverschil grond categorie 1</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Waardeverschil categorie 2</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Waardeverschil categorie 3</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Waarderverschil categorie 4</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Waardeverschil categorie 5 - bossenstrategie</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Onderwerp binnen Grond	Bedrag (incl. BTW)	Waardeverschil grond categorie 1		Waardeverschil categorie 2		Waardeverschil categorie 3		Waarderverschil categorie 4		Waardeverschil categorie 5 - bossenstrategie	
Onderwerp binnen Grond	Bedrag (incl. BTW)												
Waardeverschil grond categorie 1													
Waardeverschil categorie 2													
Waardeverschil categorie 3													
Waarderverschil categorie 4													
Waardeverschil categorie 5 - bossenstrategie													

¹ Ten behoeve van het eenduidig en overzichtelijk beschikbaar stellen van de gevraagde kwantitatieve informatie (kostenraming, dekkingsvoorstel, output) zal de Regieorganisatie (RTLG) aan aanvragers van een rijksbijdrage een Excel template beschikbaar stellen. De vragen/vereisten in dit template zijn dezelfde als in deze werkwijzer.

² De werkgroep 'Samen ramen' van Rijk en provincies biedt inzicht in de werkwijzen en uitgangspunten die voor het ramen van de kosten gevolgd moeten worden. Aanvullend hierop kan de Regieorganisatie (RTLG) desgewenst ondersteuning bieden bij de kostenraming.

Waardeverschil categorie 5 VHR inrichting en kwaliteitsmaatregelen binnen NNN	
Waardeverschil 10 bedrijven	
Subtotaal Grond	
Uitvoeringskosten maatregelen Grond	
Indexatie 4,2 %	
Totaal Grond	

Extensiverings-categorie	Bandbreedte afwaarderingspercentages	Afwaarderingspercentage
I	0 – 20%	20%
II	20 – 40%	40%
III	40 – 60%	60%
IV	60 – 80%	80%
V	80 – 100%	85%

Landbouw gebied	Categorie I (ha)	Categorie II (ha)	Categorie III (ha)	Categorie IV (ha)	Categorie V (ha)	Indicatie grondprijs (2022)	Gebruikte grondprijs
1. Noordwest							
2. Hunze en Monden							
3. Drentsche Aa							
4. Zuidoost							
5. Nieuwe Drostendiep							
6. Oude Diep							
7. Reest							
8. Zuidwest							
Drenthe							

Dekkingsvoorstel

Naast de inzet van de middelen van de versnellingsvoorstellen NPLG is geen ruimte meer om deze waardeverschillen te dekken, bovendien is het investeringskrediet van de provincie niet toereikend hiervoor. Daarom worden de waardeverschillen conform de voorwaarden vanuit het Transitiefonds gedekt.

Waar mogelijk en passend wordt samengewerkt met de Nationale Grondbank.

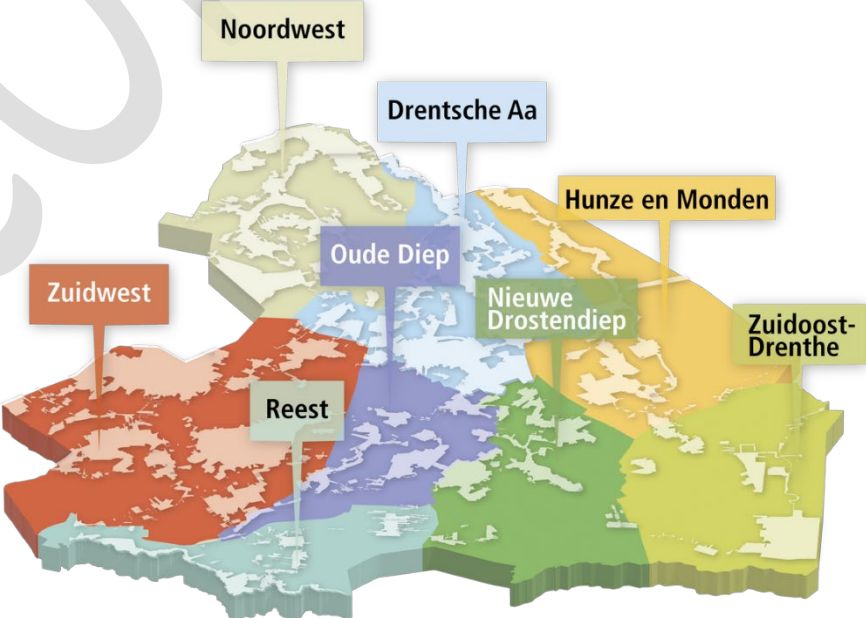
Risico's en beheersmaatregelen	Voldoende ruilgrond is van belang voor gebiedsprocessen; daarnaast is er momenteel een groot aanbod van boeren die zich vrijwillig melden voor verkoop van hun bedrijf en daarbij vaak ook de grond daarbij. Het faciliteren van deze aankopen helpt de ondernemer die (vaak) zijn gehele bedrijf wil verkopen en het gebiedsproces doordat er ruilgrond beschikbaar komt. Om te voorkomen dat gebiedsprocessen vast lopen zijn er te weinig mogelijkheden (grond posities) voor de realisatie van een groot deel van de water en natuur doelen.
--------------------------------	--

5. Aanpak met planning en mijlpalen

Planning met mijlpalen en afronding	Ingangsdatum: zo snel mogelijk Einddatum: december 2026
Gesteld staan voor realisatie	<p>De realisatie van het maatregelpakket is geborgd. Prolander is de uitvoeringsorganisatie van de provincie Drenthe (en provincie Groningen). Prolander heeft al lopende gebiedsprocessen en uitvoeringsprojecten m.n. in het kader van het Natuurpact (frequent in combinatie met KRW). De provincie is opdrachtgever. Zoals in bovenstaande teksten gelezen is, is de provincie voor de uitvoering opgedeeld in acht deelgebieden. Op ieder deelgebied is reeds een team samengesteld met een combinatie van provinciale medewerkers, medewerkers van Prolander en samenwerkende gebiedspartners zoals gemeenten, landbouwvertegenwoordigers, waterschappen en terreinbeheerders. De teams bestaan uit deelprogrammaleider, projectleider, medewerkers gebiedsontwikkeling, ecologen, hydrologen, communicatie, omgevingsmanagers, aanbestedingsexperts, financieel controllers, etc. In de gebieden zijn bestaande bestuurlijke structuren (verschillende commissies), die in het kader van het DPLG her en der verbreed worden. In het kader van lopende projecten wordt reeds in verschillende mate gecommuniceerd met de inwoners van de gebieden.</p> <p>De maatregelen uit dit maatregelpakket kunnen door deze bestaande teams, gebiedsprocessen en communicatielijnen eenvoudig opgepakt worden en vraagt dit beperkt extra organisatorische processen voordat uitvoering kan starten.</p>

CONCEPT Maatregelpakket Water en Natuur Drenthe

- Algemene informatie aanvraag

Naam	Water en Natuur
Hoofdaanvrager incl. contactgegevens	Provincie Drenthe Desmond de Vries d.devries@drenthe.nl 0592 365330
Deelnemende partijen	Voor het DPLG ligt de verantwoordelijkheid bij de provincie. De provincie stemt af en werkt samen met gebiedspartners. Dit maatregelpakket Water en Natuur is samengesteld door de Provincie Drenthe met inhoudelijke input van verschillende gebiedspartijen. Het is afgestemd met de tafels water, natuur, landbouw en gemeenten, aangezien dit de meest nauw betrokken partijen zijn. Daarnaast is Prolander als uitvoeringsorganisatie van de provincie Drenthe betrokken bij de totstandkoming van het Drentse gebiedsprogramma en het voorliggende maatregelpakket en zal een belangrijke rol krijgen in de uitvoering van de maatregelen binnen de gebiedsprocessen. Provincie en Prolander voeren al in bestaande gebiedsprocessen gelijksoortige projecten in het landelijk gebied van Drenthe uit. De uitvoering van maatregelen zal in samenwerking zijn met waterschappen, terreinbeherende organisaties, gemeenten, waterleidingbedrijven, LTO Noord, Drents Agrarisch Jongeren Contact, Agrarisch Natuurvereniging Drenthe (AND), adviescommissies en particulieren. In de uitvoering gaan we in gesprek met de betrokken partners en grondeigenaren.
Gebied /locaties	De maatregelen gaan over de volgende deelgebieden: <ul style="list-style-type: none"> - Noordwest-Drenthe - Drentsche Aa - Oude Diep - De Hunze en Monden - Zuidoost-Drenthe - Nieuwe Drostendiep - De Reest - Zuidwest-Drenthe
Samenvatting	Doel

	<p>De uitgebreide omschrijving van de opgaven DPLG in het kader van water en natuur is in het gebiedsprogramma (hoofd- en werkdocument) te lezen.</p> <p>Belangrijkste maatregelen en instrumenten Water en bodem sturend gelden als voorgeschreven principe voor een toekomstbestendige inrichting van het landelijke gebied in Drenthe. De no-regret en korte termijn maatregelen zoals in dit formulier omschreven, dienen meerdere doelen maar focussen met name op (hydrologisch) systeemherstel door voorbereidende onderzoeken of inrichtingsmaatregelen. We werken net als in de uitvoering op dit moment altijd op basis van vrijwilligheid waar sprake is van functiewijziging van grond. Daarbij geldt dat vanwege het korte termijn karakter van deze pakketten er hoofdzakelijk projecten in opgenomen zijn die aansluiten bij reeds lopende processen.</p> <p>Doelbereik De maatregelen water en natuur voor 2024 en 2025, waar dit maatregelpakket om gaat, focust zich op kwaliteitsverbetering natuur (binnen NNN), versterking biodiversiteit (buiten NNN), uitvoering van de Drentse bomen- en bossenstrategie, realisatie groenblauwe dooradering en nieuw c.q. aanvullende voorbereidende onderzoeken. Naast het doel van de instandhouding van een veerkrachtige natuur, is KRW een belangrijke NPLG-opgave (hoewel dit een lopende opgave is, wordt deze in het NPLG meegenomen).</p> <p>Verhouding tot gebiedsprogramma De opgaven, doelen en oplossingsrichtingen zijn opgenomen in het gebiedsprogramma, waarbij aangegeven is dat de maatregelen uit deze omschrijving nodig zijn om de beoogde doelen te behalen. Het gaat hierbij expliciet om no-regret, korte termijn, urgente maatregelen. Deze korte termijn, urgente maatregelen versterken lokale natuur- en watersystemen, passend binnen de grotere gebiedsopgaves. De langere termijn (na 2025) aspecten uit het gebiedsprogramma zijn hierin <u>niet</u> meegenomen.</p>
Bijlagen	<i>Bijlage 1. Besluitvorming en participatie</i>

Opgaven/probleemanalyse en te bereiken doelen

Analyse provinciale/ gebiedsopgaven NPLG	<p>De NPLG-opgaven voor Drenthe zijn: Het verminderen van de ammoniakemissies met 2.450 ton tot 2030. In het DPLG is voor deze opgave gewerkt vanuit een tijdspanne tot 2035. Realiseren van een gunstige staat van instandhouding (GSvl) in 2030 op 30% van het verschil tussen het areaal dat nu niet in een GSvl verkeert en 100% GSvl. Het halen van de doelen van de KRW. Het verlagen van de broeikasgasemissies in de landbouwsector met 0,3 Mton CO2-equivalenten in 2030. Zie het Werkdocument DPLG voor een uitgebreide omschrijving van de opgaven voor Drenthe.</p> <p>Relatie met de andere ingediende maatregelpakketten In het Toetsadvies werd gevraagd om aan te geven hoe alle door de Provincie Drenthe ingediende maatregelpakketten zich tot elkaar verhouden. Over het algemeen zijn alle pakketten erop gericht om een integrale bijdrage aan de realisatie van meerdere doelen van het NPLG te leveren of daarvoor voorwerk te doen</p> <p>DPLG-opgaven in de deelgebieden</p>
--	--

In het deelgebied **Zuidwest-Drenthe** landt een concentratie van DPLG opgaven. Hier liggen drie grote stikstofgevoelige Natura-2000 gebieden, beekdalen en twee kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden. Vanuit de VHR-opgave is Zuidwest Drenthe o.a. belangrijk voor de verschillende heiden, vennen, zandverstuivingen, heischrale graslanden, jeneverbesstruwelen, oude eikenbossen en aan deze habitattypen gebonden soorten. Op basis van de NDA's gelden vermessing, verzuring en verdroging als generieke drukfactoren voor deze gebieden. Verdroging is het gevolg van ontwatering in de beekdalen buiten de N2000-begrenzing. In het Drents Friese Wold dragen ook de waterwinning Terwisscha en een hoog aandeel naaldbomen bij aan de verdroging. Beregening en drainage t.b.v. landbouw buiten N2000 speelt in alle drie de gebieden. Andere drukfactoren zijn verstoring van vogels (DFW), te geringe oppervlaktes waarop habitattypen voorkomen (Holtingerveld) en een te lage beheerintensiteit (gedeelte Dwingelderveld). Zuidwest-Drenthe is een gebied waar een wolvenpaar zich gevestigd heeft. Onderzoek naar de impact hiervan op het begrazingsbeheer is noodzakelijk. Vanuit water vormen de grondwaterbeschermingsgebieden en reservering strategische watervoorraden voor toekomstig drinkwatervoorziening een belangrijk aandachtspunt. In heel Drenthe is sprake van 189 piekbelasters. Hiervan wordt ingeschat dat er meer dan 100 in Zuidwest Drenthe liggen. Het betreft voornamelijk veehouderijen. Wat gerealiseerd wordt via de aanpak piekbelasters of vrijwillige aankoop wordt verminderd op de stikstofopgave. Dit wordt verder omschreven in het maatregelpakket 'grond en bedrijven' en transitie landbouw.

De Reest, dat ten zuiden ligt van Zuidwest Drenthe, is een kleiner gebied zonder Natura-2000 gebieden. Het Reestdal is nagenoeg geheel aangewezen als NNN. Het geldt als een cultuurhistorisch fraai bewaard gebleven beekdal met hoge natuurwaarden in de vorm van vochtige hooilanden, blauwgraslanden en verschillende bostypen. Buiten het beekdal liggen droge en vochtige heiden. Het bosgebied rondom Hollandscheveld behoort tot de oudste bebossing op veengrond van Drenthe. Historisch gezien is het bosoppervlakte nog veel groter geweest. Bosuitbreiding van het bosareaal geeft invulling aan de Drentse bossenstrategie en kan gecombineerd worden met behoud van veenrestanten in de ondergrond.

In deelgebied **Drentsche Aa** liggen naast het gelijknamige Natura-2000 gebied Drentsche Aa (met o.a. blauwgraslanden, overgangs- en trilvenen, vochtige alluviale bossen, diverse heidetypen, jeneverbesstruwelen) ook de Natura-2000 gebieden Elperstroom (met o.a. kalkmoerassen), Witterveld (actieve en herstellende hoogvenen) en Drouwenerzand (o.a. zandverstuiving, diverse heidetypen en heischraalgrasland). Uit de natuurdoelanalyses (NDA's) blijkt dat vermessing, verdroging en veranderende overstromingsdynamiek drukfactoren zijn in de beekdalen. Op de flanken is ook verzuring een knelpunt. Andere drukfactoren vormen versnelde successie, te intensief beheer om de gevolgen van vermessing tegen te gaan en versnippering van het leefgebied van een aantal soorten. Voor het hoogveengebied Witterveld zijn vermessing en verdroging, wat resulteert in vergrassing, belangrijke drukfactoren. Als gevolg van doorsnijdingen van de keileemlaag door ingrepen uit het verleden zijn schijngrondwaterspiegels gebroken. Waterkwaliteit is voor de Drentsche Aa een belangrijk aandachtspunt in verband met drinkwaterbereiding vanuit oppervlaktewater. Doordat niet het hele beekdal binnen natuurgebied gelegen is, functioneert het systeem niet goed en is dit een opgave. In de benedenloop ligt een opgave in verband met uitbreiding van de grondwaterwinning ten behoeve van drinkwater. Het bovenstrooms vasthouden van water om pieken te dempen is vanuit water een belangrijke opgave.

De ruggengraat van de natuur in deelgebied **De Hunze en Monden** vormt het Hunzedal. Afgelopen decennia is veel geïnvesteerd om de Hunze, die uitkomt in Natura

2000-gebied Zuidlaardermeer, weer in ere te herstellen. Deze nieuwe natuur heeft, ondanks het nog jonge karakter, reeds geresulteerd in hoge natuurwaarden. De opgave in deelgebied De Hunze en Monden is het aan elkaar koppelen van natuurgebieden om te komen tot een afronding van een robuust systeem. De kwelstroom vanaf de Hondsrug kan daardoor nog beter benut worden. Een deel van de VHR opgaven zoals vochtige heide, blauwgrasland of hoogveenbos, zou in dit deelgebied gerealiseerd kunnen worden. Ook ligt er een opgave voor de knoflookpad; de grootste populatie van de knoflookpad van Nederland komt voor op de Hondsrug. De stikstofopgave in De Hunze en Monden is met name de generieke opgave voor Drenthe. Eén van de vier meest kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden is bij Gasselte. Doel is de uitspoeling van nitraat (50 mg/l) en gewasbeschermingsmiddelen (0,1 ug/l) te reduceren. In de Veenkoloniën speelt een klimaatopgave met veenoxidatie en vragen waterkwantiteit en -kwaliteit aandacht.

In het **Nieuwe Drostendiep** is het herstel van het beekdalsysteem van drie beken belangrijk, waarbij de prioriteit (en dus 2024-2025) ligt op het systeem Aalderstroom – Nieuwe Drostendiep en Geeserstream – Loodiep. Daarnaast is Galgaten, in de middenloop van het Drostendiep, een belangrijk weidevogelgebied. Ten oosten van Dalerpeel liggen nog enkele hoogveenrestanten in het agrarische gebied. Voor deze hoogveengebieden, die onderdeel zijn van het NNN, vormen maatregelen tegen verdroging een belangrijke opgave. Net als in De Hunze en Monden is de stikstofopgave met name de generieke opgave voor Drenthe, want er liggen geen Natura-2000 gebieden in het Nieuwe Drostendiep.

Het deelgebied **Noordwest-Drenthe** onderscheidt zich van de rest van Drenthe door het ondiep in de ondergrond voorkomen van potklei, waardoor hier bijzondere soorten voorkomen. In het gebied liggen meerdere N2000-gebieden: Fochteloërveen (hoogveengebied), Norgerholt (bosgebied) en Leekstermeer (moerasgebied onder de Vogelrichtlijn). In Noordwest-Drenthe liggen meerdere beekdalen die afstromen in noordelijke richting. Vanuit het Fochteloërveen, via het Leekstermeer en vervolgens het Lauwersmeer in Groningen is sprake van een doorlopend watersysteem tot aan de Waddenzee. Uit de NDA blijkt dat in en om het Leekstermeer sprake is van een foerageerprobleem voor een aantal vogelsoorten. Drukfactoren in het Fochteloërveen en Norgerholt zijn verzuring, vermesting, verdroging en verstoring van vogels. Tegelijkertijd is het inwaaien van gewasbeschermingsmiddelen een probleem. In het Fochteloërveen worden momenteel interne herstelmaatregelen (kadeherstel en compartimentering) uitgevoerd om de hydrologie te verbeteren. De stikstof opgave is gelijk aan de generieke opgave voor heel Drenthe, daarnaast speelt de stikstofopgave voor de gebieden Fochteloërveen en Norgerholt. Het probleem voor een optimale inrichting en (peil)beheer van de beekdalen voor de natuurdoelen is dat er schakels missen. Voor het Peizerdiep-systeem betreft dit laaggelegen gronden nabij Peize en Steenbergen. Voor het Eelderdiep-systeem vormen de Grote Masloot en de verbinding met het NNN-gebied Hondstongen belangrijke opgaves. Een specifiek aandachtspunt voor verbinding van het beeksysteem tot een robuust functionerend watersysteem vormt het voorkomen van grote watervlinder en waterteunisbloem in delen van het beeksysteem; verspreiding naar andere delen van het watersysteem moet worden voorkomen. Daarnaast is er voor de Onlanden sprake van een grote opgaven, namelijk vergroting van de waterbergingscapaciteit om te zorgen voor 'droge voeten' in de stad Groningen. KRW opgaven op korte termijn focus op Eelder- en Peizerdiep en Leekstermeer.

In deelgebied **Oude Diep** vormt herstel van de verbinding tussen de N2000-gebieden Mantingerzand en Mantingerbos met het beeksysteem Oude diep een belangrijke opgave. Uit de NDA's blijkt dat verzuring, vermesting en verdroging voor deze N2000-gebieden een probleem is. Op dit moment ontbreken nog enkele schakels om het beeksysteem robuust te kunnen maken. Voor de KRW opgave mist een schakel in de bovenloop, bij Roode Brand en Zuidmaten en is daarmee een opgave voor de korte

	<p>termijn. Naast mogelijkheden om het systeem in de lengterichting van het beekdal op orde te brengen, zijn er op enkele plekken ook mogelijkheden om gradiënten haaks op het beekdal te herstellen met kansen voor ontwikkeling van vochtige heiden en blauwgraslanden. In de NNN-gebieden Scharreveld (vochtig heidegebied) en Orvelte (kleinschalig verkaveld beekdal met karakteristieke landschapselementen) ligt de opgave om deze gebieden hydrologisch af te ronden.</p> <p>In Zuidoost-Drenthe ligt het N2000-gebied Bargerveen. Uit de NDA's blijkt dat ook hier vermesting, verzuring en verdroging een probleem is, net als verontreiniging door gewasbeschermingsmiddelen. Voor sommige vogelsoorten wordt het gebied te intensief beheerd. De belangrijkste opgave voor het Bargerveen vormt afronding van de laatste hydrologische bufferzones aan Nederlandse zijde. De hydrologische situatie aan Duitse zijde vormt echter nog een risico voor de te behalen VHR-doelen. In de omgeving van het Bargerveen liggen nog een aantal kleinere hoogveenrestanten, zoals het Oosteindsche Veen en Berkenrode. De populaties in deze gebieden dragen bij aan de instandhoudingsdoelen van het Bargerveen. Voor de korte termijn (2024-2025) is de opgave om verdroging van deze veengebieden te verminderen. Voor de bosgebieden Emmerdennen en Valtherbos is de opgave om deze robuust te maken. Het Valtherbos vormt daarbij een prioritair waterwingebied. Daarnaast bestaan de opgaves uit extra maatregelen voor de knoflookpad rondom Valthe, met aandacht voor extra leefgebied voor de knoflookpad. In het grondwaterbeschermingsgebied Valtherbos-Westenesch is de nitraatbelasting en gewasbeschermingsmiddelen een opgave en vraagt aandacht voor de korte termijn.</p>
Doelbereik NPLG	<p><i>Beschrijf de NPLG-doelen die met het maatregelenpakket, waarvoor een aanvraag rijksbijdrage wordt gedaan, gerealiseerd worden. Geef dit zoveel mogelijk getalsmatig weer.</i></p> <p>Het maatregelenpakket Water en Natuur draagt bij aan de doelen voor stikstof en klimaat door vermindering van emissies, draagt bij aan de verbetering van omgevingscondities en versterking van bodem-, water- en natuursystemen. Het maatregelenpakket met no-regret maatregelen draagt bij aan de lange-termijn opgave voor ontwikkeling van robuust functionerende systemen. Het maatregelenpakket draagt eveneens bij aan de KRW-doelen.</p>
Eventuele wijzigingen ten opzichte van gebiedsprogramma	<p><i>Beschrijf, als aan de orde, of de opgave, doelen en maatregelen in het gebied/de provincie gewijzigd zijn ten opzichte van het gebiedsprogramma. (Bijvoorbeeld als resultaat van een voorafgaande planuitwerking of verkenning voor een omwisselbesluit)</i></p> <p>Niet van toepassing.</p>
Meekoppelkansen	<p><i>Beschrijf de opgaven of doelen in het gebied die, naast de doelen van het NPLG, met het te realiseren maatregelenpakket waarvoor een rijksbijdrage wordt aangevraagd, ook gerealiseerd gaan worden en die daarmee onderdeel zijn van de uitvoering van het maatregelenpakket.</i></p> <p>Een deel van de water en natuur doelen kunnen gecombineerd worden met lopende opgaves zoals het Natuurpact, KRW, Klimaatadaptatie, etc. Denk bijvoorbeeld aan de inrichting van een beekdal, waarbij de doelen van natuur gecombineerd worden met de Kaderrichtlijn Water (KRW). Ook bosaanleg, opgave vanuit de Drentse Bomen en Bossenstrategie, draagt bij aan de klimaatdoelen.</p>

Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten

Maatregelen en instrumenten	<p><i>Beschrijf de maatregelen en instrumenten die onderdeel zijn van het maatregelenpakket (1-3 zinnen per maatregel en instrument). Voeg desgewenst aanvullende notities toe en/of verwijst waar relevant naar het gebiedsprogramma.</i></p>
-----------------------------	--

De oplossingsrichtingen en bijbehorende maatregelen (2024-2025) om bovenstaande opgaven en knelpunten natuur en stikstof op te lossen, worden in het volgende omschreven. Het gaat om korte termijn, no-regret maatregelen die niet vanuit KRW, Natuurpact, Programma Natuur of andere financieringsbronnen gedekt zijn, maar wel urgent zijn.

Onderzoek

Verscheidende onderzoeken hebben urgentie om op korte termijn uitgevoerd te worden (2024-2025). Drenthe breed is onderzoek naar de impact van de wolf op het begrazingsbeheer van de heidegebieden nodig. De aanwezigheid van de wolf leidt tot verandering in de begrazing; vrije begrazing in grote begrazingseenheden of drukbegrazing met tijdelijke raster staan onder druk. Alternatieve begrazingsvormen zoals permanente nachtkralen, gescheperde kuddes of inscharen van andere diersoorten zijn van invloed op de begrazingswijze en -druk en daarmee de natuurdoelen. Onderzocht moet worden wat passende maatregelen zijn in verband met aanwezigheid van de wolf, wat hiervan de lange termijn effecten zijn voor de natuurdoelen en welke mitigerende maatregelen kunnen worden genomen.

Het deelgebied waar – zoals eerder omschreven – een groot aantal van de NPLG-opgaven en knelpunten samenkomen is **Zuidwest-Drenthe**. De hydrologische onderzoeken voor dit deelgebied gaan om onderzoeken naar onttrekking als gevolg van beregning op een aantal essen, cumulatie van beregeningsputten en detailontwatering. In de Beilerstroom/Dwingelderstroom en Ruiner Aa zou op korte termijn onderzoek naar het effect van wateronttrekking op het Dwingelderveld uitgevoerd kunnen worden. In de **Drentsche Aa** ligt de urgentie bij hydrologisch onderzoek in het Witterveld naar de mogelijkheden van waterbuffers. In de bovenloop van de Mandelanden in deelgebied **De Hunze en Monden** is op korte termijn onderzoek nodig naar mogelijke oplossingen voor het hydrologisch knelpunt. Daarnaast is een verdiepingsslag in onderzoeken nodig naar de vermindering van CO₂-uitstoot door veenoxidatie in de Veenkoloniën. Om de verdroging van het veengebied in de Dalerpeel in deelgebied **Nieuwe Drostendiep** zal op korte termijn Landschapsecologische Systemanalyse (LESA) plaats moeten vinden, als verdieping van de uitgevoerde provincie brede LESA. In **Noordwest-Drenthe** loopt het gebiedsproces 'Kop van Drenthe'. Aanvullend op lopende processen en maatregelen daarbinnen, is het hier nodig om aanvullend breed onderzoek te doen naar landschapsecologie en ondergrond, watersysteemanalyse, landbouwanalyse, cultuurhistorie, aardkundige waarden en archeologie - als voorbereiding op toekomstige gebiedsprocessen. In het **Oude Diep** is onderzoek naar de verbinding tussen het Mantingerzand en het Mantingerbos urgent, voorafgaand aan mogelijke uitvoering. In **De Reest** is voor toekomstige hydrologische verbeteringen op korte termijn een GGOR-analyse vereist. Dit is in het verleden alleen voor de middenloop/bovenloop uitgevoerd.

Versterken kwaliteit (binnen NNN)

De gebieden Holmers/Halkenbroek en het beekdal van het Amerdiep in deelgebied **Drentsche Aa** zullen dankzij een in voorbereiding zijnde inrichtingsplan in de toekomst op elkaar aansluiten. De Holmers/Halkenbroek is zo'n 15 jaar geleden omgevormd naar natuur. De koppeling tussen beide gebieden wordt op dit moment belemmerd doordat de gebieden worden gescheiden door een hoge kade. Dit was destijds nodig om de inrichting van de Holmers/Halkenbroek mogelijk te maken. Met de omvorming van de gronden in het beekdal (Natuurpact) naar natuur is het nu mogelijk om de slenk van de Holmers/Halkenbroek te ontwikkelen tot een kilometerslange, vochtige landschapsgradiënt. Deze wordt gevoed met regenwater en lokaal grondwater afkomstig van de omringende boswachterij, waardoor zich hier een afwisseling van schraallanden, moeras en vochtige bostypen kan ontwikkelen. Dit vraagt echter wel om een herinrichting van dit bestaande natuurgebied. De gekanaliseerde beek langs het oude deel van het Amerdiep is niet meer nodig door de inrichting van het hogere

gelegen gedeelte van het Amerdiep. Deze kan over een lengte van 2 kilometer worden gedempt, wat bijdraagt aan de natuurkwaliteit in dit beekdal. In het noordelijke deel van het Rolderdiep loopt een gekanaliseerde beek (parallelleiding) naast de meanderende beek. De gekanaliseerde beek ligt diep in het beekdal en heeft een drainerend effect op aanwezige natuur. Om de natuur te versterken moet de gekanaliseerde beek over een lengte van 2 kilometer worden gedempt.

< in volgend passage wordt een aantal maal hectares genoemd. Er wordt nog geduid of dit om alleen inrichting gaat, of ook aankopen, al dan niet binnen het NNN en of hier nog functiewijziging plaats moet gaan vinden.>

In het **Nieuwe Drostendiep** is uit de LESA gebleken dat in het bovenloopsysteem een opgave ligt, waardoor het hele systeem verbeterd zou worden. De inrichting van deze 20 hectare is meegenomen als inrichtingsmaatregel in deze aanvraag. Door het Klencerveld loopt een diepe watergang voor de afwatering van twee landbouwpercelen. Deze watergang heeft een drainerend effect op het heideveld. Door de laatste percelen vrij te spelen kan de watergang over een lengte van 1,5 km worden gedempt. Bij Peize Stenhorsten/Zaagblad in **Noordwest-Drenthe** is de mogelijkheid voor het ruimer inrichten van het beekdal ten behoeve van een robuust beekdalsysteem. De onderzoeken zijn hier reeds uitgevoerd en gesprekken met grondeigenaren reeds gevoerd, waar mogelijkheden uit blijken te zijn. Het gaat hier om de (hydrologische) inrichting van circa 75 hectare. Dit gaat tegelijkertijd om versterking van de natuur. In hetzelfde deelgebied, maar dan bij Eenerstukken, zou water vastgehouden moeten worden in de haarvaten en het beekdal, voor o.a. om verdroging te beperken en meer kwel. Ook in andere gebieden in Noordwest zoals het Eelderdiep is de focus om op korte termijn kwelwerking terug te brengen in systeem (water vasthouden) om klimaat- en verdrogingsdoelen te dienen. Het zou daarbij concreet kunnen gaan om o.a. verondieping en hermeandering. In de Broekenloop zou ter verbetering van waterkwaliteit en om water langer vast te houden een deel van de beek hermeandering plaats moeten vinden.

Ten behoeve van KRW en waterberging zou in deelgebied **Oude Diep** verhoging van de peilen in de waterloop (c.q. verondieping) uitgevoerd kunnen worden. Op basis van de beekstudie Oude Diep kan de eerste fase uitgevoerd worden. Aan de zuidzijde van het Bargerveen in deelgebied **Zuidoost-Drenthe** is realisatie van een 220 hectare grote waterbuffer voorzien. Deze buffer is noodzakelijk om grondwater op een stabiel hoog peil in het Bargerveen te kunnen realiseren. Bij de planuitwerking is gebleken dat de aanlegkosten voor deze buffer beduidend hoger dan vooraf begroot. Daarmee kan slechts een deel van de bufferzone vanuit de huidige budgetten vanuit PNP en ZON worden gerealiseerd. Door hiervoor aanvullende financiering vanuit het maatregelpakket te verkrijgen, kan de bufferzone op korte termijn in zijn geheel worden aangelegd. Voor het gebied Berkenrode is recent onderzoek uitgevoerd naar mogelijkheden tot systeemherstel. In 2024-2025 kunnen wij kades herstellen en enkele bufferzones aanleggen ten behoeve van de hydrologische situatie, dit gaat om 80 hectare, binnen eigendom van Staatbosbeheer.

VHR-ontwikkelopgave

Ten behoeve van een robuust natuursysteem zijn in de **Drentsche Aa** mogelijkheden om een aantal knelpunten op te lossen. Ontbrekende schakels in het beekdal met als huidige functie landbouw komen deels vrij voor omvorming naar natuur. Deze locaties worden ingezet om het beekdal robuust te maken. De hydrologie van deze delen en aangrenzende beekdalgronden kan daarmee beter afgestemd worden op de Natura 2000-doelen. Tevens kunnen wij in deze ontbrekende schakels de beken gaan hermeanderen, wat een belangrijke KRW-opgave is. Langs het Zuidlaardermeer in **De Hunze en Monden** is de overgang vrij abrupt wat zorgt voor hydrologische problemen. In deze gebieden komen gronden vrij waarmee wij het beekdal van de Hunze kunnen afronden. In **Nieuwe Drostendiep** liggen mogelijkheden om ontbrekende schakels in het beekdal aan het

systeem toevoegen, en daarmee de hydrologie beter af te stemmen op de natuurdoelen (zie hieronder onder de KRW-opgave). Dit zal (lokaal) een kwaliteitsimpuls geven aan de natuurgebieden. In de omgeving van Een-West in **Noordwest-Drenthe** kunnen wij een deel van de ecologische verbinding realiseren, waardoor twee relatief kleine en kwetsbare gebieden met elkaar worden verbonden. In Veenhuizen kunnen wij langs de watergangen natuurvriendelijke randen inrichten wat zal bijdragen aan de groenblauwe dooradering. Tussen Mantingerbos en Wijsterbroek in het **Oude Diep** zijn mogelijkheden om het beekdal te versterken. De verdrogende invloed op het Mantingerbos wordt daarmee verminderd. In **Zuidoost-Drenthe** aan de rand van het Bargerveen wil de provincie buffer noordwest robuuster maken. Deze functioneert hydrologisch nog niet geheel naar wens, waardoor de waterpeilen in aangrenzende delen van het Bargerveen nog te veel fluctueren voor hoogveenherstel. Door een herinrichting kunnen wij de laatste knelpunten oplossen. In de ecologische verbindingzone (EVZ) Koelveen moeten nog drie faunapassages worden geplaatst voor het functioneren van de EVZ. Voor deze faunapassages ontbraken tot dusverre de financiële middelen. Hiermee worden de laatste knelpunten voor de uitwisseling van soorten tussen het Bargerveen en het hoogveenrestant Oosterbos. In de omgeving van Valthe en Nieuw-Weerdinge nemen wij herstelmaatregelen ten behoeve van versterking van het leefgebied van de Knoflookpad. Dit betreft aanleg van enkele poelen en aanleg van enkele kleine akkertjes. Daarnaast wordt de aanleg van akkerranden gestimuleerd.

Bossenstrategie

In de omgeving van Oudemolen en de boswachterijen Hooghalen en Gieten-Borger in de **Drentsche Aa** wordt 30 ha bos gerealiseerd. De ontwikkeling van bos op deze locaties sluit aan bij de landschapsvisie voor de Drentsche Aa. Aan de rand van het Mantingerbos in het **Oude Diep** wordt 15 hectare bos gerealiseerd.

Langs de EVZ Koelveen in **Zuidoost-Drenthe** kunnen we 7,5 hectare bos realiseren waarmee wij de EVZ versterken. In **De Reest** liggen bij de Wijk, Stapelerveld en Hollandsche Veld mogelijkheden voor de realisatie van 60 tot 80 hectare bos. Dit versterkt de verdere bosontwikkeling in dit gebied vanuit lopende initiatieven voor bosontwikkeling vanuit Programma Natuur. Voor al deze locaties geldt dat bestaande bossen hiermee versterkt worden, wat aansluit bij de Drentse Bossenstrategie.

KRW-opgave

Vier kwetsbare Grondwaterbeschermingsgebieden

De (meest kwetsbare) grondwaterbeschermingsgebieden in Drenthe vragen om een verkenning van het perspectief voor de landbouw binnen deze gebieden in het licht van andere maatschappelijke functies, zoals in dit geval de drinkwaterwinning. Dat vraagt om de mogelijkheid om vooruitlopend op het DPLG voor iig de vier grondwaterbeschermingsgebieden uit de BO-Nitraat in de vorm van een pilot of anderszins samen met boeren uit de gebieden een nadere vervolg-verkenning uit te voeren naar maatregelen en instrumenten om de doelen voor de grondwaterkwaliteit te realiseren (50 mg NO₃/L en voor bestrijdingsmiddelen 0,1 µg/L). Denk hierbij aan een verkenning aan de hand van onder meer elementen uit het 'concept-Landbouwakkoord'. In gesprekken met akkerbouwers rond Emmen is dit idee voorgelegd en zij staan hier voor open. Een ruige raming voor een dergelijke verkenning bedraagt orde 75 k€, door een projectteam bestaande uit landbouwkundigen, landbouweconomen en evt juristen. De kosten voor de afspraken (die veelal betrekking zullen hebben op extensivering) bedragen een veelvoud van dit bedrag. **Uitwerken ruimte voor 1 of meer pilots op basis van initiatieven uit het gebied.**

Nieuw-Drostendiep

De herinrichting van het Nieuwe Drostendiep zorgt voor een klimaatbestendig watersysteem, natuurontwikkeling en goed waterbeheer voor de landbouw en de natuur, met kansen voor recreatie in het gebied. Daarnaast wordt invulling gegeven aan

	<p>de KRW-opgave in het waterlichaam Nieuwe Drostendiep (2 kilometer herinrichting en 6 opgeheven visbarrières).</p> <p><u>Schoonebeekerdiep</u> Met het project 'Natte natuurzone Schoonebeekerdiep' wordt invulling gegeven aan de doelen vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW). Volgens de factsheets van de KRW moet voor het Schoonebeekerdiep 7 km heringerichte oever (deels met stapstenen van moerassige, glooiende oevers) worden gerealiseerd. De bestaande vispassages bij stuw 1 en 2 worden indien nodig geoptimaliseerd. Daarnaast is ervoor gekozen om een nieuwe vispassage bij stuw 3 te maken zodat met de aan te leggen natuurvriendelijke oever in het bovenstroomse deel ook deels invulling kan worden gegeven aan de KRW-doelen (koppeling doelen).</p> <p>Loodiep Met het project 'Beekherstel Loodiep' wordt invulling gegeven aan de doelen vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW) door het realiseren van vijf vispassages en één kilometer aan moerassige glooiende oevers. De maatregelen die we hiervoor gaan nemen zijn erop gericht dat de vijf stuwen te passeren zijn voor vissen en andere in het water levende organismen. Daarnaast wordt naar locaties gezocht om 1000 meter moerassige glooiende oevers aan te leggen verspreid over de gehele lengte van het Loodiep.</p> <p>Klimaat</p> <p><u>Pilot veenoxidatie Valthermond</u> Uitwerken m.b.v. watertafel</p> <p>Verder eventuele KRW-maatregelen invullen op basis van overleg met de watertafel</p>
<p>Doelbereik (in verhouding tot het gebiedsprogramma a)</p>	<p><i>Geef aan welke bijdrage het maatregelenpakket levert aan het doelbereik, zowel voor wat betreft de NPLG-doelen als voor eventuele meekoppelende opgaven en doelen. Beschrijf daarbij de verhouding tussen het doelbereik van het maatregelenpakket in verhouding tot het doelbereik van gehele gebiedsprogramma (de andere al gerealiseerde of nog te realiseren maatregelenpakketten).</i></p> <p>De opgaven zoals beschreven voor water en natuur hebben direct betrekking op stikstof en klimaatdoelen, waterkwaliteit (KRW), robuuste water- en bodemsystemen en de VHR-doelen. Provincie breed beleid voor de landbouwsector reduceert de emissie van stikstof en methaan. Door inzet van vrijvallende landbouwgronden voor ruiling kunnen laaggelegen percelen vrij worden gemaakt voor herstel van robuuste water- en bodemsystemen. Ook kunnen hiermee bedrijfsverplaatsingen van bedrijven op korte afstand van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden gerealiseerd worden. Dit draagt bij aan verminderen van drukfactoren verzuring en vermessing op individuele Natura 2000-gebieden. Dit draagt bij aan het op orde brengen van omgevingscondities voor de habitattypen en VHR-soorten in de Natura 2000-gebieden. De KRW-maatregelen zijn gekoppeld aan het doelbereik zoals deze zijn vastgelegd in de factsheets KRW (Stroomgebiedsbeheerplannen) De kpi-aanpak betekent dat aanvullend hierop provincie breed maatregelen worden genomen ter verbetering van lokale bodem- en watercondities en vermindering van emissies.</p> <p>Op basis van in het verleden uitgevoerde onderzoeken en nieuw opgestarte initiatieven, zoals een Drenthe-brede LESA studie, komen nieuwe inzichten in de werking van de bodem- en watersystemen en de relatie met VHR-doelen naar voren. Een aantal locaties komen naar voren als gebieden waar maatregelen nodig zijn t.b.v. Natura 2000-doelen. De voorgestelde maatregelen dragen bij aan kwaliteitsverbetering van bestaande en in potentie mogelijke uitbreidingslocaties voor habitattypen en leefgebieden van VHR-soorten. In een aantal gevallen is nader onderzoek nodig om de benodigde maatregelen scherp te krijgen. Op dit moment is nog niet kwantitatief berekend hoe groot deze</p>

	<p>bijdrage is. Bosuitbreiding resulteert in vergroting van het areaal bos en verbinden van kleinere, losse opstanden.</p> <p>In een aantal gevallen is nader onderzoek nodig om de benodigde maatregelen voor het oplossen van knelpunten voor inrichting of beheer scherp te krijgen. Door voor deze aspecten vroegtijdig de benodigde onderzoeken op te starten, kan deze informatie tijdig ingebracht worden in de gebiedsprocessen. Dit draagt bij aan continuïteit in de uitvoering van het NPLG en behalen van de lange termijn doelen.</p>
Onderbouwing	<p><i>Onderbouw de keuze voor de maatregelen en instrumenten om tot het gestelde NPLG-doelbereik te komen. Maak hierbij gebruik van de beleidstheorie /doelenboom in het gebiedsprogramma, het toetsingsadvies van de Ecologische Autoriteit, de sociaal economische impact analyse (incl. de toekomst van de landbouw), effecten op leefbaarheid, milieu en leefomgeving e/o andere onderzoeken en adviezen zoals een eventuele milieueffectrapportage. Geef, als relevant, weer welke alternatieve maatregelen en instrumenten zijn afgewogen en op welke gronden deze zijn afgefallen (bijvoorbeeld effectiviteit, legitimiteit en/of draagvlak).</i></p> <p>De strategie om de NPLG doelen voor de lange termijn te realiseren is verwoord in het werkdocument. De focus van het maatregelenpakket 2024-2025 richt zich op verbetering van de omgevingscondities in en rondom de Natura 2000-gebieden. Generieke maatregelen en gebiedsgerichte maatregelen versterken elkaar. De maatregelen dragen bij aan het verminderen van de in de NDA's gesignaleerde drukfactoren, het oplossen van knelpunten m.b.t. gebiedsinrichting en verbinden van natuurgebieden.</p> <p>Een deel van de VHR-doelen wordt gerealiseerd in beekdalen. Hiervoor is het van belang dat in deze beekdalen ontbrekende schakels omgevormd, zodat het watersysteem optimaal ingericht kan worden. Bosontwikkeling rondom natuurgebieden draagt bij aan de klimaatopgave, versterkt en verbindt bosgebieden en vormt een afscherming voor milieu-invloeden vanuit de omgeving. Op soort niveau worden maatregelen genomen ten behoeve van de knoflookpad. De grootste populatie van deze soort in Nederland is te vinden in Drenthe. Er worden aanvullende maatregelen genomen om het leefgebied van deze soort te versterken.</p>

• Besluitvorming en daarbij betrokken partijen

Beschrijving partijen, rollen en verantwoordelijkheden	Zie bijlage
Afgeronde procedures en besluitvorming	<i>Presenteer een chronologisch overzicht van de procedures en besluitvormingsmomenten die zijn afgerond of nog lopend zijn om te kunnen starten met de realisatie. Bevestig dat alle procedurele stappen in beeld zijn en afgerond kunnen worden om tot realisatie over te gaan. Bijvoorbeeld ruimtelijk-planologische procedures, mogelijke wettelijke compensatie en/of vergunningverlening.</i>
Participatie en betrokkenheid democratische vertegenwoordigingen	Zie bijlage

• Financiën en risico's

Onderbouwing overheidsbijdrage	<i>Beschrijf waarom een rijksbijdrage voor realisatie van het maatregelapakket noodzakelijk is.</i>
Kostenraming	<i>Geef een kostenraming voor het maatregelapakket en voeg een verdere toelichting desgewenst bij. De minimale vereisten voor de kostenraming zijn: . Specifickeer de kosten per type maatregel. Werk volgens de PxQ systematiek. Betrek bij de kostenraming de voorziene baten, zoals doorverkoop van verworven gronden.</i>

	<p>Geef weer wat de meerjarige programmering van uitgaven / kosten is. Betrek bij de kostenraming een risicoreservering voor onvoorziene kosten. Geef eventuele structurele (beheer)kosten weer, en geef aan welk deel van deze kosten vóór 2035 en welk deel na 2035 gemaakt worden (het Transitiefonds is tijdelijk tot 2035. Na die tijd kunnen kosten uit deze financieringsbron niet meer gedekt worden).</p>																										
Dekkingsvoorstel	<p>Specificeer uit welke financiële bronnen van het Rijk bekostiging gevraagd wordt. Voorbeelden: Transitiefonds, Deltaprogramma, Klimaatfonds, GLB-NSP, evenals al bestaande regelingen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geef bedragen weer inclusief en exclusief BTW en welk deel BTW compensabel is en dus niet uitgekeerd wordt (en verloopt via aanvraag BTW compensatiefonds). • Specificeer in het dekkingsvoorstel de cofinanciering van provincies, waterschappen, gemeenten en/of mogelijk andere partijen. Bevestig de bijdrage die deze partijen willen doen, bijvoorbeeld in een bestuursovereenkomst of een andere bestuurlijk vastgelegde afspraak. • Geef weer hoe eventuele structurele (beheer)kosten gedekt worden. <p>Onderstaande tabel bevat een financieel overzicht waarvan we de maatregelen in 2024 en 2025 kunnen starten en/of uitvoeren. Om de kosten voor de maatregelen in onderstaande tabellen te berekenen zijn wij uitgegaan van de volgende normbedragen.</p> <table> <tr> <td>Bosaanleg (per ha)</td> <td>€ 100.000</td> </tr> <tr> <td>Hermeandering (per 1000 m)</td> <td>€ 1.000.000</td> </tr> <tr> <td>Natuurinrichting (per ha)</td> <td>€ 40.000</td> </tr> <tr> <td>Grondaankoop (per ha)</td> <td>€ 79.000</td> </tr> </table> <p>Maatregelen Natuur 2024 - 2025</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Onderwerp binnen natuur</th> <th>Bedrag (incl. BTW)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Onderzoek</td> <td>p.m.</td> </tr> <tr> <td>Bossenstrategie</td> <td>p.m.</td> </tr> <tr> <td>VHR inrichting</td> <td>p.m.</td> </tr> <tr> <td>Kwaliteitsverbetering binnen NNN</td> <td>p.m.</td> </tr> <tr> <td>Groen-blauwe dooradering</td> <td>p.m.</td> </tr> <tr> <td>Subtotaal Natuur 2024-2025</td> <td>p.m.</td> </tr> <tr> <td>Uitvoering maatregelen Natuur</td> <td>p.m.</td> </tr> <tr> <td>Totaal Natuur</td> <td>p.m.</td> </tr> </tbody> </table>	Bosaanleg (per ha)	€ 100.000	Hermeandering (per 1000 m)	€ 1.000.000	Natuurinrichting (per ha)	€ 40.000	Grondaankoop (per ha)	€ 79.000	Onderwerp binnen natuur	Bedrag (incl. BTW)	Onderzoek	p.m.	Bossenstrategie	p.m.	VHR inrichting	p.m.	Kwaliteitsverbetering binnen NNN	p.m.	Groen-blauwe dooradering	p.m.	Subtotaal Natuur 2024-2025	p.m.	Uitvoering maatregelen Natuur	p.m.	Totaal Natuur	p.m.
Bosaanleg (per ha)	€ 100.000																										
Hermeandering (per 1000 m)	€ 1.000.000																										
Natuurinrichting (per ha)	€ 40.000																										
Grondaankoop (per ha)	€ 79.000																										
Onderwerp binnen natuur	Bedrag (incl. BTW)																										
Onderzoek	p.m.																										
Bossenstrategie	p.m.																										
VHR inrichting	p.m.																										
Kwaliteitsverbetering binnen NNN	p.m.																										
Groen-blauwe dooradering	p.m.																										
Subtotaal Natuur 2024-2025	p.m.																										
Uitvoering maatregelen Natuur	p.m.																										
Totaal Natuur	p.m.																										
Verhouding tot indicatief budget voor realisatie van het gehele gebiedsprogramma (totaal maatregelpakketten)	<p>Beschrijf hoe de aanvraag rijksbijdrage voor realisatie van het maatregelpakket zich verhoudt tot het indicatieve budget Transitiefonds voor de betreffende provincie.</p>																										
Risico's en beheersmaatregelen	<p>Beschrijf de top-3 risico's en bijbehorende beheersmaatregelen in de realisatie ten aanzien van het behalen van gestelde doelen, binnen de daarvoor gestelde tijd en binnen budgettaire kaders.</p> <p>De omschreven opgaven hebben prioriteit en de daarbij behorende voorgestelde maatregelen zijn no-regret. Met andere woorden, er zijn geen maatregelen opgenomen die negatieve neveneffecten hebben of waar in de toekomst op teruggekomen zou moeten worden.</p>																										

	<p>In enkele gevallen kan het zo zijn dat partijen de maatregelen als niet-gewenst ervaren, wanneer het bijvoorbeeld gaat om maatregelen in het kader van stikstofreductie, waardoor een huidige manier van landbouwkundig gebruik niet op dezelfde wijze voortgezet zou kunnen worden. In deze gevallen, zouden de instrumenten en maatregelen zoals omschreven in de formulieren 'grond en bedrijven' en 'landbouw' ingezet kunnen worden door compensatie, afwaardering of andersoortige maatregel (zie die formulieren voor de concrete instrumenten en maatregelen).</p> <p>De bestuurlijke context is op het moment van schrijven onduidelijk. Zoals hierboven omschreven gaat het in deze aanvraag om korte termijn, urgente, no-regret maatregelen die ook binnen een jaar kunnen starten. Bestuurlijke haalbaarheid wordt daarom als een beperkt risico gezien en zal naar verwachting ook beperkt de maatregelen kunnen wijzigen. Door te werken met een reservelijst kan in die gevallen ook geschoven worden met maatregelen.</p>
--	---

- **Aanpak met planning en mijlpalen**

<p>Planning met mijlpalen en afronding</p>	<p><i>Beschrijf puntsgewijs de planning van de maatregel met de start, tussenresultaten (mijlpalen) en afronding (opleverbeslissing). Maak hierbij een onderscheid tussen termijn tot 2023 en daarna.</i></p> <p>Ingangsdatum: zo snel mogelijk Einddatum: december 2025</p>
<p>Gesteld staan voor realisatie</p>	<p><i>Onderbouw met een beschrijving van de organisatie(structuur) en beschikbare menskracht dat de realisatie van het maatregelpakket geborgd is.</i></p> <p>De realisatie van het maatregelpakket is geborgd. Prolander is de uitvoeringsorganisatie van de provincie Drenthe (en provincie Groningen). Prolander heeft al lopende gebiedsprocessen en uitvoeringsprojecten met name in het kader van het Natuurpact (frequent in combinatie met KRW). De provincie is opdrachtgever. Zoals in bovenstaande teksten gelezen is, is de provincie voor de uitvoering opgedeeld in acht deelgebieden. Op ieder deelgebied is reeds een team samengesteld met een combinatie van provinciale medewerkers, medewerkers van Prolander en samenwerkende gebiedspartners zoals gemeenten, landbouwvertegenwoordigers, waterschappen en terreinbeheerders. De teams bestaan uit deelprogrammaleider, projectleider, medewerkers gebiedsontwikkeling, ecologen, hydrologen, communicatie, omgevingsmanagers, aanbestedingsexperts, financieel controllers, etc. In de gebieden zijn bestaande bestuurlijke structuren (verschillende commissies), die in het kader van het DPLG her en der verbreed worden met name om een betere balans tussen de verschillende partners aan tafel te krijgen. In het kader van lopende projecten wordt reeds in verschillende mate gecommuniceerd met de inwoners van de gebieden.</p> <p>De maatregelen uit dit maatregelpakket kunnen door deze bestaande teams, gebiedsprocessen en communicatielijnen eenvoudig opgepakt worden en vraagt dit beperkt extra organisatorische processen voordat uitvoering kan starten.</p>